

Inhoud

1. Kom met je idee - 2
 2. Wat is je betrokkenheid bij het onderwerp? - 3
 3. Geef een beschrijving van de huidige situatie van het probleem - 7
 4. Welke andere kijk of benaderingswijze breng je in? - 19
 5. Wat heb je nodig om verder te komen? - 21
- Bijlage - 22

Badhoevedorp,
21 november 2016

1. Kom met je idee

Samenvatting:

Via dit idee wil ik de ministers Lodewijk Asscher en Ard van der Steur uitdagen om samen met 'de' Rechtspraak nieuwe verbindingen te leggen naar ALLE inwoners van Nederland. Dus ook naar hen met een migratieachtergrond.

Bij mijn beantwoording van vraag 3 stel ik vast dat anno 2016 er nog steeds sprake is van, wat ik noem, een multicultureel drama in de Nederlandse [Kinder-] rechtspraak. Dit wordt veroorzaakt doordat rechters soms niet blijken te beschikken over een deskundig onderbouwde informatiepositie. Kinderen, maar uiteraard ook hun ouders, zijn daarvan de dupe.

Mijn tip: krik die informatiepositie op door aan te sluiten bij de vruchtbare ervaringen van eerdere Rechtspraakpilots rond forensische ondersteuning. Een rechter hoeft immers niet zelf overal verstand van te hebben. Als zijn team maar voldoende deskundig is.

Naar analogie van die eerdere pilots: geef niet alleen binnen de Strafsector maar ook in de Familiesector plek aan die deskundigheid van buiten.

Als eerste stap naar een *Actieplan Dialoog Inclusieve Rechtspraak* stel ik 'de' Rechtspraak voor: maak eerst je eigen diversiteitskwaliteit inzichtelijk. Dat kan via een *Benchmark Diversiteitskwaliteit Rechtspraak*, zie de Bijlage.

2. Wat is je betrokkenheid bij het onderwerp?

- Als advocaat kwam ik terecht in een multi-cultizaak waarbij twee kinderen klem en verloren raakten temidden van hun vechtscheidende ouders met een migratieachtergrond.
- De beoordeling van de omgangsvraag door zowel de Raad voor de Kinderbescherming als later – op twee na – alle opvolgende rechters werd gedomineerd door onbegrip voor de onderliggende culturele problematiek.
- De eerste Kinderrechter vroeg de RvdK: *'Heeft eerdergerelateerd geweld een rol gespeeld in de relatie van de ouders?'* De Raad klapte dicht.
- Doelend op de meer dan 500 pagina's documentatie van tal van materie-deskundigen van buiten de Rechtspraakketen antwoordde zij: *"[...] Ook de schriftelijke informatie – via de advocaat – van de vader, heeft ons geen ander inzicht gegeven [...]."*
- Ik maakte filmmateriaal met drie alom gerespecteerde materie-deskundigen die aandrongen op vervolgonderzoek en introduceerde de beelden in de rechtszaal. De RvdK en alle – op twee na – opvolgende rechters stonden met de handen in het haar. Die houding bleek dodelijk voor de aanspraken van die twee kinderen op behoud van contact met hun vader.
- Deze ondeskundige behandeling heeft mij professioneel zowel als persoonlijk 'onthutst en ontgroend.' Het vormde aanleiding om te stoppen als advocaat.

Deze zaak speelde tussen 2006-2015. Ik ontmoette 17 rechters in zes verschillende rechtspraak-kolommen:

- strafrecht - *huiselijk geweld*
- civielrecht - *echtscheiding*
- kinderrecht - *omgang*
- kort geding - *onrechtmatige internetpublicatie*
- tuchtrecht - *handelde ik zoals een behoorlijk advocaat betaamt?*
- bestuursrecht - *vergoeding extra uren i.v.m. bewerkelijkheid van de zaak*

Ik ontdekte: de kwestie stond - en staat nog steeds - bepaald niet op zichzelf. Op basis van deze ervaring beschouw ik mijzelf als [ervarings-] deskundig m.b.t. het onderwerp 'kinderen en vechtscheiding', het thema van deze Divorce Challenge.

De vraag was: is hier sprake van een zgn. *'schadelijke traditionele praktijk'*? De literatuur omschrijft dit als volgt: ¹

"Schadelijke traditionele praktijken zijn vormen van huiselijk geweld, verminking en onderdrukking, die voortkomen uit orthodoxe [streng gelovige] of conservatieve tradities en strikte opvattingen over seksualiteit en man/vrouwrollen. Schadelijke traditionele praktijken beperken mensen in hun rechten en vrijheden en zijn daarmee ook een schending van de mensenrechten."

Meer in het bijzonder ging het om de *'schadelijke traditionele praktijk'* zoals mijn toenmalige collega mr Samira Bouddount deze in het *Advocatenblad Start* van september 2010 omschrijft:

ADVOCATENBLAD *Start* 34 *werken* INTERVIEW

Eenpitter in Amsterdam

Samira Bouddount is gespecialiseerd in internationaal familierecht en vreemdelingenrecht. Ze heeft haar eigen praktijk in de Amsterdamse Rivierenbuurt. 'Ik zoek ze er niet op uit, maar 99% van mijn cliënten is Marokkaans.'

U behandelt veel zaken van mensen met een andere achtergrond. Maakt dat het werk op bepaalde punten anders

"Jazeker. Het Nederlands recht kent elementen die niet geheel passen binnen het doen en denken van de Marokkaanse gemeenschap. Iets dat echt in het oog springt en waar ik moeite mee heb, is de zorgregeling voor de kinderen na een echtscheiding. Voor de meeste autochtone Nederlanders is het vrij normaal dat mannen en vrouwen na een scheiding nog contact met elkaar hebben over de omgangsregeling met de kinderen.

In de Marokkaanse en islamitische gemeenschap is dat niet het geval, is mijn ervaring. Contact hebben met een 'vreemde' man of vrouw zonder familierelatie, is *not done*. Als echtparen met een Marokkaanse achtergrond uit elkaar gaan, dan wordt er geen familierelatie tussen man en vrouw meer aangenomen. Het contact wordt in veel gevallen totaal verbroken, ook al zijn er kinderen in het spel. Dat vind ik erg jammer. Ik zou willen dat de Marokkaanse gemeenschap hier wat losser in werd. Op termijn zal er een mentaliteitsverandering plaatsvinden. Althans, dat hoop ik van harte."

¹ Bron: <https://www.eerenvrijheid.nl/actueel/nieuws/2016/09/29/schadelijke-traditionele-praktijken> Zie ook: <https://www.movisie.nl/artikel/wat-zijn-schadelijke-traditionele-praktijken>

Geen van de uiteindelijk 17 – op twee na - rechters had enig idee. Hoe ik ook op m'n handen ging staan en met welke deskundigen ik ook aankwam: ze begrepen het niet. Al mijn verzoeken bij Rechtbank, Hof en Hoge Raad werden afgewezen. *Volgende zaak graag!*

Vier jaar later kreeg ik alsnog een begin van gelijk toen de Raad van State oordeelde:

201109777/1/A2.
Datum uitspraak: 6 februari 2013

AFDELING
BESTUURSRECHTSPRAAK

'[...]'
In dat verband is van belang dat Bakker onweersproken heeft gesteld dat eerdergerelateerd geweld een belangrijke factor was bij de omgangsregeling, en dat de betrokken instanties nog onvoldoende deskundigheid in huis hadden om tot een afgewogen oordeel te komen.

De door hem aangevoerde stukken, in het bijzonder de uitspraak van de rechtbank Amsterdam van 26 augustus 2009 ter zake van de omgangsregeling tussen [...] en zijn kinderen, wijzen ook in die richting.
[...]

De rechtbank heeft dit niet onderkend. Het betoog slaagt. Hetgeen overigens is aangevoerd door Bakker behoeft daarmee geen bespreking meer.
[...].'²

Pogingen om met het ministerie van SZW [integratie] in gesprek te komen over deze uitkomst en wat die in breder verband te betekenen heeft strandden tot nu toe.

- Jazeker, aanvankelijk werden mijn zorgen gedeeld. Er zou ook vervolg aan worden gegeven: ³

² Uitspraak Raad van State d.d. 6 februari 2013; overweging onder 8.1., 3^e alinea. [Url](#): ECLI:NL:RVS:2013:BZ0709

³ Email van de Programmacoördinator Actieplan Zelfbeschikking van het ministerie van SZW d.d. 13 mei 2015

“Beste Jaap,

Hartelijk dank voor je emailbericht. Ik deel je zorg en daarom zal ik het op mij nemen om dit punt aan te kaarten bij het ministerie van Veiligheid en Justitie. Zowel de deskundigheid van verschillende instanties als rechtspraak, OM als ook de handhaving. Ik houd je hiervan op de hoogte en zal graag nog eens gebruik maken van je deskundigheid.

Met vriendelijke groet, [...]”

- Toen vervolgb bericht echter uitbleef en ik opnieuw informeerde vernam ik: ⁴

“Beste Jaap,

Het is voor SZW niet mogelijk om iets met rechtspraak te doen. Ik verwijs je graag naar het ministerie van Veiligheid en Justitie. Ik zal in het nieuwe jaar kijken of ik een afdeling en/of contactpersoon voor je kan opzoeken.

Met vriendelijke groet, [...]”

- Zeer recent kreeg ik mijn zorgen, gelijk de spreekwoordelijke hete gehaktbal, gewoon weer op m’n bord terug: ⁵

“Beste Jaap,

Ik heb overleg gehad met mijn collega’s bij het ministerie van V&J. Zij geven je het advies om jouw zorgen over de rechtspraak op papier te zetten en te richten en sturen aan de minister van V&J.

Met vriendelijke groet, [...]”

Waarom deze reacties namens de minister van SZW problematisch zijn licht ik graag toe bij het antwoord op de volgende vraag.

⁴ Idem d.d. 15 december 2015

⁵ Idem d.d. 9 november 2016

3. Geef een beschrijving van de huidige situatie van het probleem

Het Comité voor de Rechten van het Kind zegt: culturele praktijken die botsen met bepalingen van het IVRK worden als niet in het belang van het kind beschouwd: ⁶

CRC/C/GC/14

57. Although preservation of religious and cultural values and traditions as part of the identity of the child must be taken into consideration, practices that are inconsistent or incompatible with the rights established in the Convention are not in the child's best interests. Cultural identity cannot excuse or justify the perpetuation by decision-makers and authorities of traditions and cultural values that deny the child or children the rights guaranteed by the Convention.

Het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind [IVRK] draagt Nederland een taak op waar het zegt: ⁷

“De Staten die partij zijn, nemen alle doeltreffende en passende maatregelen teneinde traditionele gebruiken die schadelijk zijn voor de gezondheid van kinderen af te schaffen.”

Hier is geen woord Frans bij.

Wil Nederland aan deze bepaling voldoen dan moet onze overheid er dus via '*alle doeltreffende en passende maatregelen*' voor zorgen dat daarvoor in aanmerking komende situaties **deskundig** worden onderzocht.

De Rechtspraak maakt onderdeel uit van die Nederlandse overheid. Doorgaans vraagt zij op haar beurt vaak een andere overheidsorganisatie, de Raad voor de Kinderbescherming, zo'n onderzoek concreet uit te voeren.

Maar wat nu als beide overheidsinstanties, Rechtspraak zowel als Raad, de ernst van wat zich mogelijk achter een voordeur afspeelt niet begrijpen? Of ervan weggijken? Wat indien zij "*nog onvoldoende deskundigheid in huis hebben om tot een afgewogen oordeel te komen*"? ⁸

⁶ Comité voor de Rechten van het kind, General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (Paragraaf 57), UN document CRC/C/GC/14.

⁷ Artikel 24, lid 3 van het Internationale Verdrag voor de Rechten van het Kind [IVRK].

⁸ Zie de hierboven genoemde uitspraak van de Raad van State van 6 februari 2013.

Het antwoord is simpel. Dan is de bij het IVRK aangesloten 'staat Nederland' in gebreke. Om dit te herstellen moet iemand namens de 'staat Nederland' de handen uit de mouwen steken om zowel de Raad als Rechtspraak – onafhankelijke Staatsmacht of niet - "*met alle doeltreffende en passende maatregelen*"⁹ te gaan helpen.

Is ook geen woord Frans bij, lijkt me.

U voelt 'm waarschijnlijk al aankomen...

Hoe doe je dat: *Raad en Rechtspraak helpen*? Alvorens hen de duimschroeven aan te draaien stel ik voor: **ga eerst gewoon es met ze praten!**

Voor het voeren van zo'n gesprek hebben we ministeries opgetuigd en ministers aangesteld. Alleen: **hebben die zelf wel een idee?** Snappen die zelf wel hoe 't in elkaar steekt en hoe alles met elkaar verknoopt is? Snappen die zelf wel dat een situatie waarbij kinderen klem en verloren kunnen raken al vlot op de loer ligt als je rond echtscheidingen, onderdeel van 'de nazorgfase' in de civiele Rechtspraakketen, onvoldoende '*doeltreffende en passende maatregelen*' organiseert? Of willen ze dat niet snappen? Bijvoorbeeld omdat ze bang zijn voor allerlei onderlinge schotjes en heilige huisjes? Of omdat ze aannemen dat er over inhoudelijke deskundigheid met de Rechtspraak toch niet te praten valt?

Ja, zou kunnen. Maar is wel fout en mag uiteraard nooit een belemmering zijn. Het gaat mij dus om **de organisatie** van die vereiste **professionele deskundigheid**.

Mijn punt is: hoewel gesproken wordt over 'breed kabinetsbeleid' rond 'Geweld in Afhankelijkheidsrelaties' *hier* ¹⁰ + ¹¹ en 'elke schakel telt' *daar*: ¹² pakt ons kabinet niet door naar die **civiele Rechtspraakketen**. Terwijl: die vormt ook een schakel.

⁹ Zie noot 7

¹⁰ Brief van de minister van SZW aan de Tweede Kamer van 31 maart 2016 over 'Stand van zaken over de uitvoering van het Actieplan Zelfbeschikking': "[...] De preventieve aanpak van zelfbeschikking maakt echter onderdeel uit van de gehele keten van preventie, signalering, hulpverlening, opvang en nazorg. Dit kabinet zet in op de gezamenlijke aanpak hiervan onder «Geweld in Afhankelijkheidsrelaties» [...]» TK, Kamerstuk 28 345, nr. 153.

¹¹ In dezelfde brief- pagina 8 - opent de bijlage onder 'Ketenaanpak 'Geweld in afhankelijkheidsrelaties in beeld' met: De ministeries van VWS, OCW, VenJ en SZW werken samen aan de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en kindermishandeling. Even daarvoor – pagina 7 – onder 'Tot slot' benadrukt de minister nog eens hoezeer het zijn kabinet menens is: "Dit kabinet hecht veel waarde aan de aanpak van huwelijksdwang en achterlating, eengerelateerd geweld en alle andere vormen waarbij het zelfbeschikkingsrecht wordt ontnomen. De ketenaanpak hiervan is onderdeel van de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) waar de ministeries van VWS, OCW, VenJ en SZW in samenwerken. [...]"

¹² Vindplaatsen nog even opzoeken...

Het is **deze schakel** die door het kabinet volledig wordt gemist. Bovendien een schakel waarin het aantoonbaar ontbreekt aan de vereiste sensitiviteit en deskundigheid. Conclusie: **de keten rond [v]chtscheidingen is lek.**

- Hoezo ontbreekt die sensitiviteit en deskundigheid 'aantoonbaar'? Heb je het nu alleen over jouw eigen Raad van State-uitspraak uit 2013?

Nee.

Ik doel mede op het recent gepubliceerde onderzoek van dr. Wibo van Rossum en dr. Mariette van den Hoven: '*Professionals in de Jeugdzorg vertonen ten onrechte een gebrek aan sensitiviteit voor argumenten ontleend aan cultuur en religie.*' ¹³

In deze studie wordt vrijwel de hele jeugdzorg- en familierechtsector onder de loep genomen. Geconstateerd wordt dat zowel bij hulpverleners, advocaten als rechters veel handelingsverlegenheid bestaat op dit thema. Er is sprake van een blinde vlek.

‘Jeugdprofessionals...’ ¹⁴

‘... often do not feel equipped to deal with migrant families. Youth workers are often unaware of the possible influence of their own cultural background and those of their clients on the interpretation and evaluation of certain events. They lack sufficient knowledge of other cultures. As a result, it is more difficult to provide adequate care.’

¹³ Utrecht Law Review|Volume 12|Issue 2 (June) 2016, <https://www.utrechtlawreview.org/articles/abstract/10.18352/ulr.346/>

¹⁴ Zie het onderzoeksverslag, onder kop 3.1. **Literature reviews**, pagina 14, 3^e alinea.

Onderzoek naar de vakliteratuur leidt tot twee conclusies: ¹⁵

“[...]

First of all, the relative paucity that we observed in legal journals seems to be confirmed in occupational journals in youth care. Given the number of minority families that are confronted with youth protection measures, this is surprising.

Secondly, we did not find anything on the question of how to balance religious or cultural considerations against other arguments and facts in youth care practice. Instead, it is emphasized that youth workers need to be trained in intercultural skills and need to learn to understand the perspective of immigrants better. Given this recommendation, we can safely conclude that this is lacking in current youth care.

Het trainingsaanbod voor advocaten, rechters en officieren blijkt uiterst marginaal: ¹⁶

“We conclude, therefore, that courses that address religious and cultural issues when dealing with minority families in the area of youth care and interventions either do not exist or are very hard to find (also for professionals).”

Op grond van de uitkomsten van interviews met professionals problematiseren de onderzoekers de vraag of we nog wel uit de voeten kunnen met open normen als ‘de veiligheid’ resp. ‘de ontwikkeling’ van het kind. Weliswaar zijn dit ‘guiding principles that represent values in democratic society’ maar ze staan daarom nog niet los [not ‘neutral’] van ‘religious or cultural considerations’. Ten onrechte wordt dit in het werk- en praktijkveld echter amper onderkend. Na bespreking van een voorbeeld concluderen de onderzoekers dan ook: ¹⁷

“If cultural differences and interpretations of simple facts and more complex situations are so intertwined, professionals should pay more attention to them if only to intervene effectively.”

Zij roepen op tot een dialoog op basis van twee observaties: ¹⁸

The first concerns the fact that little can be found on the topic of religion and ethnic minority culture in the field of youth protection, both in the selected journals, as well as in professional training programmes or interviews. We will suggest some tentative explanations for this relative paucity on the topic.

¹⁵ Zie het onderzoeksverslag, onder kop 3.1. **Literature reviews**, pagina 15, 2^e alinea.

Ter plekke wordt er nog aan toegevoegd: “Another striking observation is that no articles were found that pay attention to religious differences among native Dutch families (like Jehovah’s witnesses who may refuse to have blood transfusions, or orthodox protestant families that may refuse to have vaccinations for their children or have different views on the physical disciplining of children). Only one report was found on Roma families. It seems that the topic is not really on the agenda of editors of journals for youth professionals.”

¹⁶ Zie het onderzoeksverslag onder kop 3.2. **Professional training**, pagina 16, eind 2^e alinea.

¹⁷ Zie het onderzoeksverslag onder kop 3.3. **Exploratory interviews with youth workers and legal professionals**, pagina 19, 8^e alinea bijna onderaan.

¹⁸ Zie het onderzoeksverslag onder kop 4. **Discussion**, pagina 20, 2^e alinea.

Secondly, we want to discuss whether our findings fit in a more general shift in the dominant Dutch discourse in which 'religion' and 'culture' are increasingly conceived as problematic, as a consequence of which the private (family) realm of ethnic and religious minorities is under pressure from the widening scope of the public realm. If our argument makes sense, this needs to have ramifications for the professional attitude in the field.

De onderzoekers zijn van mening dat wanneer professionals meer verdiepende kennis en reflectie zouden ontwikkelen dit hen in staat stelt

- situaties beter in te schatten,
- effectiever hulp te verlenen en
- tot beter onderbouwde beslissingen te komen: ¹⁹

"[...]

When legal and youth professionals would acquire a deepened knowledge of ethnic and religious minorities and reflect on their own cultural assumptions, that would enable them to assess situations better, to offer help more efficiently, and to take better informed and better argued legal decisions.

[...]

De onderzoekers dagen de professionals uit een begin te maken met ²⁰

"[...]

reforming their institutional regime. Such a reform can start modestly. We do not aim for a top-down approach in which managers change rules and protocols that need to be followed. We consider it intrinsic to professional ethics that professionals learn to reflect on their own position in the debate between the private and public realm.

[...].

... en sluiten af met de wens dat wordt onderkend dat het gevoel 'serieus te worden genomen' in de manier waarop professionals omgaan met families die behoren tot een etnische minderheid een belangrijk element vormt in het ontstaan resp. de verdere ontwikkeling van burgerschap: ²¹

"[...]

We would like to conclude with our assumption and gut feeling that actual interactions and communications between (legal) professionals in youth care and citizens are crucial to support a willingness on the part of citizens to participate in society. We argue that the subjective feeling of inclusiveness of (any, but most certainly) ethnic minority families in the workings of the state's institutions should be seen as an important aspect of citizenship. Permanent work on the edifices of our legal order is critical in today's globalized society.

[...]"

Als gezegd: de resultaten van dit Utrechtse onderzoek sluiten naadloos aan op mijn eigen eerdere ervaringen met de Rechtspraakketen op dit punt.

¹⁹ Zie het onderzoeksverslag onder kop 4.3. **A modest proposal**, pagina 22, 2^e alinea halverwege.

²⁰ Zie het onderzoeksverslag onder kop 4.3. **A modest proposal**, pagina 22, 3^e alinea, halverwege.

²¹ Zie het onderzoeksverslag onder kop 4.3. **A modest proposal**, pagina 23.

Na de uitkomst van 'mijn' vechtscheiding werd die ervaring nog eens bevestigd toen ik aanklopte bij diverse organisaties en instanties. Een paar reacties:

- De Kinderombudsman: ²²

"Geachte heer Bakker,

Hartelijk dank voor uw aanvullende email. Wij begrijpen hieruit dat u met name ook aandacht wil vragen voor kinderen in een multiculturele echtscheiding, omdat daar soms nog andere waarden, normen en ideeën meespelen waardoor kinderen in de knel kunnen komen te zitten.

Wij waarderen het aandragen van deze nieuwe invalshoek zeer. In het onderzoek naar de bijzondere curator is vooralsnog geen onderscheid gemaakt tussen autochtone Nederlandse kinderen en kinderen met een (deels) buitenlandse achtergrond. De situatie van deze laatste groep is inderdaad een onderwerp dat op den duur nader onderzoek zou kunnen behoeven. Op dit moment is daar geen ruimte voor door de nog lopende onderzoeken, maar wij vullen het reeds van u genoteerde signaal met deze informatie aan. Meer dan dat kunnen wij u op dit moment niet bieden. Wij realiseren ons dat dat u wellicht zal teleurstellen, maar wij zijn een klein team dat niet alles tegelijk kan oppakken. Signalen zijn echter waardevolle bronnen van informatie voor de Kinderombudsman die kunnen leiden tot onderzoek en wij danken u dan ook hartelijk voor het onder de aandacht brengen van deze specifieke problematiek.

Met vriendelijke groet [...]",

- De Raad voor de Rechtspraak: ²³

"Geachte heer Bakker,

Via dhr. Van der Molen, president van de rechtbank Noord-Holland ontving ik uw schrijven/verzoek over het filmen van de rondgang van de Visitatiecommissie 2014 en meer specifiek de voorzitter van deze commissie dhr. Cohen.

Ik begrijp dat u aandacht vraagt voor interculturele communicatie en de multiculturele samenleving. Daarmee stipt u een belangrijk onderwerp aan. Het 3-jaarlijkse visitatie onderzoek richt zich echter op de kwaliteit- en kwaliteitssystemen van de Rechtspraak (een soort audit). Daar komen deze onderwerpen niet aan bod. In het Klantwaarderingsonderzoek dat de Rechtspraak regelmatig laat uitvoeren komen deze onderwerpen nadrukkelijk wel aan bod en daar is ook aandacht voor aansluiting bij de multiculturele samenleving. Ook in onze communicatie-uiting is (steeds) aandacht voor interculturele communicatie.

Op dit moment maken we daarom van uw aanbod geen gebruik.

Met vriendelijke groet, [...]"

²² Mail van het bureau van de Kinderombudsman d.d. 13 juli 2012.

²³ Mail van het bureau van de Raad voor de Rechtspraak d.d. 6 februari 2014.

- Margreet Visser ²⁴

Ik vertelde kort mijn verhaal en vroeg vervolgens of zij bij haar gezinsinterventies in het Haarlemse Lorentzhuis ooit te maken had gehad met een gezin met een multiculti-achtergrond: 'Nee.'

- Marsha Pinedo ²⁵

Ik vertelde kort mijn verhaal en vroeg daarna of zich bij Villa Pinedo ooit kinderen hadden gemeld vanwege een echtscheiding met een islamitische achtergrond: 'Nee.'

- Defence for Children: ²⁶

"Zeker, onze Helpdesk wordt vaak gebeld over vechtscheidingen. Maar nee, nooit gaat het dan over multiculti-kwesties zoals u beschrijft. Ook nooit door kinderen uit migrantengroepen, vzw wij kunnen nagaan. Ook tijdens stafvergaderingen komt dit onderwerp niet aan de orde. *Houd ons op de hoogte!*"

Hoe krijgen we het nu voor elkaar dat 'de' Politiek en 'de' Rechtspraak **werkelijk met elkaar in gesprek gaan** over dit onderwerp? Naïef als ik misschien nog altijd ben verwacht ik daar hele mooie dingen van!

Het grote belang van zo'n dialoog zal duidelijk zijn. Het Utrechtse onderzoek bevestigt immers dat we kunnen spreken over *an Elephant in the Room* die landelijk staat voor 12% van de bevolking. ²⁷ Vermoedelijk dus ook een Olifant die staat voor 12% van alle [v]echtscheidingen. In de grote steden ligt dit getal uiteraard fors hoger.

Amsterdam kent meer dan 180 nationaliteiten. ²⁸ Bewoners met een migratieachtergrond vormen er al meer dan de helft van de bevolking. Hoeveel zicht op welk aantal [v]echtscheidingen missen we daar? En: vormt het percentage rechters binnen de Amsterdamse Familiesector wel een enigszins redelijke afspiegeling van die inmiddels superdiverse bevolkingssamenstelling?

²⁴ Samen met Justine van Lawick auteur van 'Kinderen uit de knel' – een interventiemethodiek voor gezinnen verwickeld in een vechtscheiding. Uitgever SWP, inmiddels 2^e herziene druk, 2015. Ik sprak haar na afloop van deze boekpresentatie <http://www.huiselijkgeweld.nl/agenda/2014/boekpresentatie-van-kinderen-uit-de-knel> Op 16 september jl. promoveerde Margreet aan de VU op het proefschrift "The impact of destructive parental conflicts on children and their families - The role of parental availability, mother-child emotion dialogues, and forgiveness." www.hetlock.nl/promotie-margreet-visser/

²⁵ Oprichter/directeur van 'Villa Pinedo - de plek voor kinderen van gescheiden ouders' www.villapinedo.nl Ik sprak haar op 9 september 2014 na afloop van de boekpresentatie van Margreet Visser, zie onder noot 24.

²⁶ Notities tijdens mijn bezoek aan de Helpdesk d.d. 4 november 2015.

²⁷ Bron: <http://statline.cbs.nl/statweb/publication/> Totale bevolking in 2015: 16.900.726 waarvan niet-westers allochtoon: 2.038.509. Dat is iets meer dan 12%.

²⁸ Bron: <http://www.iamsterdam.com/nl/uit-in-amsterdam/ontdek-amsterdam/feiten-en-cijfers> + <http://www.18oamsterdamers.nl/nl/>

Laat ik de bal zelf maar inkoppen. Dan wordt meteen helder waar ik naartoe wil.

Neem nogmaals advocate mr Samira Bouddount. Haar c.v. laat zien:

- In het bezit van zowel de Marokkaanse als de Nederlandse nationaliteit
- Vrouw met een bi-culturele achtergrond
- Specialist in het internationaal familie- en vreemdelingenrecht
- 99% van haar clientèle is van Marokkaanse afkomst
- Last but not least: ze is zelf moeder van drie kinderen

Stel: zij zou rechter zijn in de Amsterdamse Familiesector. Stel: haar wordt een zaak voorgelegd waarin serieuze aanwijzingen voorkomen dat sprake is van de *schadelijke traditionele praktijk* die zijzelf in 2010 in het Advocatenblad omschreef.²⁹ Wat zou Samira dan doen?

Zij zou, in aanvulling op of juist in tegenspraak met haar voor het overige uiteraard 'witte' collega's, het perspectief inbrengen

'dat in het algemeen kan worden gesteld dat het binnen de Marokkaans-islamitische gemeenschap inderdaad op redelijk ruime schaal voorkomt dat...'

Durft iemand te geloven dat Samira vervolgens **niet** zou aandringen op nader onderzoek door een echte specialist?

Dat bedoel ik. Daar moet het naartoe.

'Witte' rechters weten op dit punt nog nagenoeg van niets. Zie boven. Met Samira als rechter of in de hoedanigheid van **forensisch deskundige van buiten** erbij had het debat in raadkamer een kwalitatief rijker perspectief gekregen. Ook anno 2016

²⁹ Zie hierboven op pagina 4.

vormt dit nog steeds het multiculturele drama in de Nederlandse Kinderrechtspraak: **in sommige kwesties beschikt de Rechtspraak niet over een werkelijk deskundig onderbouwde informatiepositie.**

Echter: onze overheidsinstanties doen hier niets aan. Ze zien het niet e/o willen het niet zien. Er wordt in elk geval **geen beleid of voorziening** op dit punt ontwikkeld.

Mede namens 'mijn' twee kinderen zeg ik: *daar* zit de pijn.

Actieplan Zelfbeschikking

Op 5 januari 2015 publiceerde Lodewijk Asscher een op zich prima 'Actieplan Zelfbeschikking.'³⁰ Hoewel het op vele plaatsen de ambitie uitspreekt te willen 'doorpakken op de hele keten' laat het dit juist na. Op diverse plaatsen wordt – *ronk ronk* – wel verwezen naar de kabinetsbrede insteek:

"[...]

Dit actieplan richt zich op de lange termijn; het bereiken van een mentaliteitsverandering vergt langdurige inzet. Het doel is ervoor te zorgen dat er minder slachtoffers komen en mensen zich bewust zijn van hun eigen autonomie en persoonlijke vrijheid.

[...]

De gehele keten van preventie, signalering, hulpverlening, opvang en nazorg is van belang. Huwelijksdwang en eengerelateerd geweld maken tevens onderdeel uit van de interdepartementale aanpak "Geweld in Afhankelijkheidsrelaties". De betrokken departementen werken daarom nauw samen in de aanpak hiervan.

[...]

Dit actieplan richt zich specifiek op situaties waarbij een collectieve oriëntatie belangrijker is dan het individu. Waarin de familie het zelfbeschikkingsrecht van een individu schendt. Dit gebeurt vaak onder daadwerkelijke of gevoelde druk van een gesloten gemeenschap. Een collectivistische "wij" cultuur heeft positieve waarden en kanten. Mensen steunen elkaar en het grote sociale netwerk biedt bescherming en veiligheid. De schaduwkanten zijn enorm als het betekent dat een individu in de knel komt met zichzelf. Er is soms sprake van isolatie, beperking van bewegingsvrijheid en ontplooiingsmogelijkheden: een extreme mate van sociale controle. Religie, cultuur en traditie mogen nooit als excuus worden gebruikt voor geweld tegen mensen.³¹

[...]"

³⁰ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2015/01/05/kamerbrief-actieplan-zelfbeschikking-2015-2017>

³¹ Deze laatste volzin verwijst letterlijk naar de taak die het IVRK, zie pagina 6 hierboven, de Nederlandse overheid opdraagt, nl.: "De Staten die partij zijn, nemen alle doeltreffende en passende maatregelen teneinde traditionele gebruiken die schadelijk zijn voor de gezondheid van kinderen af te schaffen."

Maar in haar uitvoering richt het plan zich slechts op een doelgroep nl. op personen binnen gesloten, collectieve gemeenschappen. ³² Dus lekker makkelijk: alleen op 'hullie.' Niet ook op 'ons.'

Dus niet tevens op Nederlandse instituties, Nederlandse jeugdhulpverleners, en Nederlandse rechters. **Terwijl die instanties en professionals wel degelijk deel van het probleem zijn.** Zie mijn eigen ervaringen, zie de uitkomsten van het Utrechtse onderzoek. Het Actieplan Zelfbeschikking pakt dus niet door.

Weliswaar poetst de minister namens het kabinet aan het slot van zijn brief de ambitie nog eens flink op:

Tot slot

Het kabinet is overtuigd van de noodzaak om verdere preventieve maatregelen te treffen om verschijnselen als huwelijksdwang tegen te gaan. Het gaat soms om ernstige vormen van geweld en extreme sociale controle. Dat mensen niet vrij zijn om hun eigen keuzen te maken is in strijd met internationale mensenrechtenverdragen en de verworvenheden van onze rechtstaat. In Nederland mag je zijn wie je bent. Een duurzame, meerjarige aanpak blijft nodig. Verandering, zeker op een terrein dat zo weerbarstig en complex is, is een zaak van lange adem. Een succesvolle preventieve aanpak vraagt niet alleen inzet op op Rijksniveau, maar juist ook betrokkenheid van burgers, maatschappelijke organisaties, ervaringsdeskundigen, professionals en gemeenten. Gezamenlijk kan het verschil gemaakt worden voor Nederland.

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,

L.F. Asscher

... en doet dit in zijn vervolgbrief uit dit voorjaar ³³ nog een keer:

“[...]

De nadruk van het actieplan zelfbeschikking ligt op preventie. In deze brief treft u de voortgang aan van de uitwerking van het actieplan. De preventieve aanpak van zelfbeschikking maakt echter onderdeel uit van de gehele keten van preventie, signalering, hulpverlening, opvang en nazorg. Dit kabinet zet in op de gezamenlijke aanpak hiervan onder «Geweld in Afhankelijkheidsrelaties». In de bijlage van deze brief worden de navolgende schakels van de integrale ketenaanpak in beeld gebracht. De ketenaanpak is

³² Dat het plan zich slechts op die gesloten gemeenschappen richt wordt ook bevestigd in het nulmetingsrapport dat dit voorjaar verscheen. Rapport Panteia 'Evaluatie Actieplan Zelfbeschikking', nulmeting, 26 maart 2016, zie pagina 28, 33, 34
Bron: http://www.panteia.nl/Expertise/Werk-en-Inkomen/Nieuwsoverzicht-Werk-en-Inkomen/~/_media/7%20Panteia/Files/Eindrapport%20nulmeting%20Actieplan%20Zelfbeschikking.ashx

³³ 'Stand van zaken uitvoering Actieplan Zelfbeschikking 2015-2017.' Brief aan de Tweede Kamer van 31 maart 2016, onder de kop "Kabinetsbreed beleid - een ketenaanpak" Bron: https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2016Z06635&did=2016D13680

belangrijk, omdat de inzet op alle schakels gezamenlijk een effectieve aanpak mogelijk maken, vanuit de benadering; voorkomen – signaleren – stoppen – schade beperken – opsporing – sanctionering. [...]"

... maar, en dit is nogal van belang bij dit idee voor de Divorce Challenge: aan het eind van al de mooi opgesomde schakels ontbreekt er een die nog wel voorkwam in de aanbiedingsbrief uit januari 2015. Een schakel die er fors toe doet: de **nazorg**.

De beslissing om je relatie te verbreken en dit besluit via de rechter door te zetten brengt de verhouding tussen partijen en hun kinderen in een nieuwe fase: de fase na de breuk. De civiele rechtspraakketen maakt deel uit van het speelveld dat dan openvalt. Dat is een schakel. En het is een niet onbelangrijke schakel want juist in die nazorgfase doet zich allerlei huiselijk geweld voor. In alle definities wordt dat **geweld in een afhankelijkheidsrelatie** genoemd, precies het fenomeen waarop het kabinet in alle plannen en projecten haar pijlen richt. Juist daarom heeft de minister van VenJ op verzoek van de Tweede kamer deze Divorce Challenge uitgeschreven. Omdat de maatschappelijke schade van al dat geweld – speciaal voor kinderen - veel en veel te groot is geworden. *We moeten iets!*

Maar namens het kabinet komt Asscher alleen tot:

"[...] inzet op alle schakels gezamenlijk een effectieve aanpak mogelijk maken. [...]"

Maar beste Lodewijk,

- *Iedereen is dat al lang met je eens.*
- *Alleen: je ziet iets over het hoofd!*
- *Of durf je niet aan te kloppen bij je collega van Veiligheid en Justitie?*
- *Of durven jullie samen niet aan te kloppen bij de Raad voor de Rechtspraak?*
- *Laten we dan samen optrekken, ik doe graag mee want heus, die Frits Bakker is geen verkeerde man!*

Frits Bakker is geen familie van mij, ik ken hem ook niet persoonlijk maar ik ga nu wel even opzichtig stroopsmeren.

Kijk naar wat hij laatst schreef in het NJB. ³⁴ Een prima verhaal over maatschappelijk effectieve rechtspraak. Lees mee:

³⁴ Nederlands Juristenblad, 8 september 2016: <http://njb.nl/highlights/maatschappelijk-effectieve-rechtspraak.20397.lynkx>
De gele arcering in zijn tekst hier is uiteraard van mijn [JB] hand.

Wat wil de Raad bereiken?

De Raad wil nadrukkelijk investeren in maatschappelijke effectiviteit. Daartoe zal in de komende maanden in nauwe samenspraak met rechters, gerechtelijke ambtenaren en deskundigen voor vier thema's worden verkend op welke manier de Rechtspraak effectiever kan zijn. Die terreinen zijn:

[...]

3. Rechtspraak en achterliggende conflicten en belangen

Hierbij gaat het om de vraag hoe de rechter meer kan zijn dan uitsluitend een beslisser in juridische geschillen. De uitwerking van het thema ligt hier voor de hand: de vechtscheiding. Hoe kan de rechter in dit soort zaken waar er altijd sprake is van achterliggende belangen, verdere escalatie van conflicten voorkomen? Dit uiteraard vooral met het oog op de kinderen voor wie vechtscheidingen zeer nadelige gevolgen kunnen inhouden.

Hier doet de Rechtspraak een uitdrukkelijk aanbod. Frits Bakker stelt z'n handen open en zegt: *we denken en doen graag mee.*

Lodewijk,

- *Lees dan, ze staan ervoor open.*
- *Dit is je kans om die keten rond al dat geweld te sluiten!*
- *Aanpakken die handen!*
- *Doen man!*

Graag in afwachting van je bericht,

Hartelijke groet,

4. Welke andere kijk of benaderingswijze breng je in?

Op pagina 15 schreef ik: in sommige kwesties beschikt de Rechtspraak niet over een werkelijk deskundig onderbouwde informatiepositie. Dus: krik dat op.

Hoe?

Door ervoor te zorgen dat kan worden geprofiteerd van deskundigen zoals Samira Bouddount. In de strafsector hebben de pilots **'forensische ondersteuning'** al succes geboekt. Daarom mag de Rechtspraak nu niet aarzelen: ***pak door!***

Onder verwijzing naar die eerdere succesvolle pilots diende ik vorig jaar een idee in voor de zgn. Amsterdamse Mensenrechtenagenda. Daarin werk ik het idee achter zo'n pilot verder uit. **35** Dat begon zo:

Maatschappelijk probleem: Rechters weten vaak niet wat ze met culturele verschillen aan moeten. Door gebrekkige kennis worden foute beslissingen genomen.

Idee: Amsterdam reikt de Nederlandse rechtspraak, te beginnen in Amsterdam, de helpende hand om te komen tot een **Benchmark Diversiteitskwaliteit Rechtspraak**.

Voor de verdere uitwerking: zie bijgaande Pdf.

35 Idee d.d. 3-7 december 2015, als aparte Pdf bijgevoegd bij dit Idee voor de Divorce Challenge.

De Rechtspraak kent het fenomeen 'forensische ondersteuning' al. In haar aangekondigde maar nog niet gepubliceerde *Visiedocument* over vechtscheidingen kan de Raad voor de Rechtspraak aansluiten bij die eerder succesvol verlopen pilots.

Mijn tip: organiseer fijnmazige deskundigheid binnen de teams waarin rechters moeten opereren. Geef ze betere tools en skills. Zorg voor meer diversiteitskennis via types zoals Samira Bouddount. Tuig dit op voor het thema 'vechtscheidingen.' Ik durf te wedden dat vele kinderen nu knikken. En dankbaar zullen zijn...

Tot slot

Rechtsantropoloog dr Wibo van Rossum, een van de schrijvers van het Utrechtse onderzoek hierboven, schreef onlangs 'de Column' in *Rechtstreeks*,³⁶

Wibo van Rossum

Mr. W. van Rossum studeerde Nederland recht aan de UvA en specialiseerde in kwalitatief empirisch onderzoek naar multiculturaliteit en normatieve diversiteit in de Nederlandse rechtspraak. Hij doet thans onderzoek naar de rol van religie en cultuur bij kinderschermingsmaatregelen, de pilot externe wrakingskamer, de comparitie na antwoord en querulanten in de rechtspraak.

Op pagina 11, halverwege de rechterkolom, doet hij een simpel voorstel:

vaker serieus genomen. Als ze echt aan diversiteit wil werken, zou de Rechtspraak om te beginnen deze luidruchtige en radicale stemmen eens aan tafel moeten uitnodigen of beter nog: over de schouder moeten laten meekijken bij pogingen om diversiteit in de eigen gelederen te vergroten. In plaats van af te wachten tot de irritatie ook over de Rechtspraak wordt uitgesproken, zou zij de eerste stappen moeten zetten.

Ik nodig de voorzitter van de Raad voor de Rechtspraak van harte uit de tafels en stoelen alvast klaar te zetten. Natuurlijk ook voor Lodewijk, Ard en nog een paar anderen.

³⁶ 'Rechtstreeks' is een wetenschappelijk magazine van de Rechtspraak. Bron: <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/rechtstreeks-2016-1.pdf>

5. Wat heb je nodig om verder te komen?

- Koffie, thee, misschien ook iets sterkers;
- Vertegenwoordigers van de ministeries van SZW en VenJ, de Raad voor de Rechtspraak of van het Landelijk Overleg Vakinhoud Familie- en Jeugdrecht (LOVF), de Kinderombudsvrouw, ik hoop op advocate Samira Bouddount plus iemand namens het trainingsinstituut voor de rechterlijke organisatie, de SSR;
- Acht, negen stoelen;
- een paar lange banken met kussens, en
- uitzicht op zee.

Als moderator voor een vorm van socratische gespreksvoering stel ik voor: Rosa Janssen, voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, de NVvR.

In het vertrouwen dat we nu echt samen kunnen doorpakken,

Badhoevedorp, 21 november 2016,

Jaap Bakker
oud-advocaat en –mediator | docent

Meidoornweg 5,
1171 JT Badhoevedorp
E: jaapbakker9@gmail.com
T: 06-13072083

- Bijlage

Bijlage

<https://dezwijger.nl/programmareeks/de-amsterdamse-mensenrechtenagenda>

“Op zoek naar de Amsterdamse kernwaarden, organiseren Pakhuis De Zwijger en het onderzoeksbureau Tertium op initiatief van de gemeente Amsterdam een lange reeks gesprekken over mensenrechten. Tussen april en november worden er 21 ‘Buurtgesprekken’ gehouden op scholen, (sport) verenigingen, bibliotheken, buurthuizen en op andere plekken waar Amsterdammers samenkomen. Daarnaast organiseert elk stadsdeel een ‘Stadsdeelgesprek’, een openbare bijeenkomst voor alle inwoners van het stadsdeel. Op donderdag 10 december 2015 (de ‘Internationale Dag van de Mensenrechten’) presenteert wethouder Simone Kukenheim de Amsterdamse Mensenrechtenagenda, waar we met Amsterdammers uit de hele stad aan hebben gewerkt.”

- Idee:

- **Maatschappelijk probleem:** Rechters weten vaak niet wat ze met culturele verschillen aan moeten. Door gebrekkige kennis worden foute beslissingen genomen.
- **Idee:** Amsterdam reikt de Nederlandse rechtspraak, te beginnen in Amsterdam, de helpende hand om te komen tot een Benchmark Diversiteitskwaliteit Rechtspraak.

3 december 2015

Hallo Natasja,

Ik heb een idee voor de Agenda.

Idee:

Amsterdam,
stad met veel kennis, ervaring en deskundigheid
in de omgang met meer dan 180 nationaliteiten,
reikt de Nederlandse rechtspraak,
om te beginnen in Amsterdam,
de helpende hand
bij het ontwikkelen van een
Benchmark Diversiteitskwaliteit Rechtspraak
om zo te komen tot een betere aansluiting
van de Rechtspraak
op de inmiddels veel diverser
[dan alleen maar zgn. 'blank en wit']
geworden Nederlandse en Amsterdamse samenleving.

Waarom

komt de stad Amsterdam op voor een betere rechtspraak? Omdat Amsterdam het ook tot haar taak rekent het risico op een vooringenomen of zelfs discriminatoire behandeling van haar inwoners

verboden bij de rechten 1, 7 en 10
van de Universele Verklaring van de Rechten van de mens
- zie pagina 7 van de Toolkit Stadsgesprek -

via het aanreiken van hulp en steun aan de Rechtspraak zoveel mogelijk te verkleinen.

Probleem

Dat sprake is van een ook door de Rechtspraak zelf geconstateerd probleem bleek o.a. uit de reactie van twee leden van de Raad voor de Rechtspraak op de uitkomsten van een groot onderzoek naar etnische verschillen in de strafoplegging.

Voor dat onderzoek, zie alvast:

<http://www.trouw.nl/tr/nl/4492/Nederland/article/detail/3839733/2015/01/29/Allochtone-dader-heeft-grotere-kans-op-zware-straf.dhtml>

Reactie Frits Bakker, zie alvast:

<http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/article/detail/3839912/2015/01/29/Behandelt-de-rechter-gelijke-gevallen-nog-wel-gelijk.dhtml>

Amsterdamse Mensenrechtenagenda – Maatschappelijk probleem: Rechters weten vaak niet wat ze met culturele verschillen aan moeten. Door gebrekkige kennis worden foute beslissingen genomen. Idee: Amsterdam reikt de Nederlandse rechtspraak, te beginnen in Amsterdam, de helpende hand om te komen tot een Benchmark Diversiteitskwaliteit Rechtspraak.

2.

"De belangrijkste conclusie die ik trek, is dan ook dat er vervolgonderzoek nodig is", zegt Frits Bakker, voorzitter van de Raad voor de Rechtspraak en tevens de opdrachtgever van het Leidse onderzoek. "Het is nogal een lastige opgave om de juiste conclusies te trekken en we willen zeker weten wat er aan de hand is. Een van de mogelijkheden, hoe beperkt ook, is dat vooringenomenheid van rechters een rol speelt." **U staat bekend als een van de grootste hoeders van het gelijkheidsbeginsel oftewel gelijke monniken gelijke kappen. Wat betekent dit onderzoek voor de rechters?** "We gaan hier natuurlijk binnen de organisatie gesprekken over voeren. Maar ik durf duidelijk te stellen dat bij rechters nooit sprake is van bewuste vormen van vooringenomenheid. Belangrijk is te beseffen dat we allemaal, u en ik ook, besmet zijn met invloeden die ons hele leven gemaakt hebben tot wat het is. Het is belangrijk dat rechters elke keer opnieuw bij het bepalen van een sanctie proberen te herkennen of er sprake is van ingesleten patronen. En dat is een moeilijke opgave."

Reactie Peter Lemaire, zie alvast:

http://www.eenvandaag.nl/index.php/criminaliteit/57081/allochtonen_zwaarder_gestraft_?autoplay=1

01.42' - 01.50' "Voor ons rechters die natuurlijk onpartijdig en objectief willen oordelen is het natuurlijk heel erg van belang om er achter te komen waar die verschillen [in strafoplegging – JB] vandaan komen." **02.18' – 02.29'** "Niemand wil bewust discrimineren, iedereen wil z'n werk serieus doen. Maar onbewust zijn er kennelijk toch factoren die meespelen en tot dit soort verschillen [in strafoplegging - JB] leiden." **04.02' – 04.59'** "Er is veel aandacht voor geweest. Er zijn ook cursussen multiculturaliteit gegeven. Rechters zijn zich ervan bewust. [...] Het kan bij iedereen liggen. Bij de reclassering begint het. Het kan bij het Openbaar Ministerie een rol spelen, bij de rechters en het is ook goed dat iedereen zich bewust is, ook advocaten, van de invloed die de culturele factoren kunnen hebben."

10 december a.s.

Dit idee verdient natuurlijk een goede onderbouwing. Ik kom echter in tijdnood. Daarom belde ik gisteren met Nico van Rossen, programmamanager Diversiteit op het Stadhuis. Hij gaf aan dat jij uiterlijk morgenochtend alles binnen wilt hebben. Dan kan het allemaal nog mee naar de presentatie in Pakhuis De Zwijger op 10 december a.s.

Ik ben ondertussen goed op dreef maar afronding lukt me niet voor morgenmiddag 12.00 uur. Mag het daarom ook uiterlijk maandag 7 december a.s. 12.00 uur worden ? Ik streef natuurlijk naar eerder, maar dan heb ik nu alvast wat lucht.

Graag je bericht en alvast bedankt.

Groet,

Jaap Bakker
oud-advocaat | filmmaker
www.denieuweadvocaat.nl
06-13072083

Inhoud

Pagina

1. Inbreng deskundigheid van buiten groot succes	04
2. "Is de magistraat anno nu eigenlijk wel zo deskundig als eenieder denkt?"	05
3. "Het is de witte aanpak, de witte bril. Maar er is geen witte samenleving meer"	06
4. "Wordt er binnen de gerechten systematisch aandacht besteed aan het bewustwordingsproces ten aanzien van heersende stereotypen over bepaalde bevolkingsgroepen?"	07
5. "Het gaat om denkpatronen waarin vanuit diepgewortelde culturele kaders wordt geselecteerd."	11
6. Verbinding en dialoog met de samenleving? Natuurlijk, maar...	13
7. Naar een Benchmark Diversiteitskwaliteit Rechtspraak	15
8. Achtergrond betrokkenheid Jaap Bakker en Bijlagen	17

1. Inbreng deskundigheid van buiten groot succes

In 2013 begonnen de rechtbanken Amsterdam, Den Haag en Utrecht te experimenteren met een pilot 'Forensische ondersteuning.' Dit was nogal bijzonder omdat 'de' Rechtspraak hiermee voor het eerst probeerde *deskundigheid van buiten* een plek te geven binnen de eigen werkprocessen en kwaliteitssystemen van de strafsector. De pilot werd uitgevoerd samen met de Universiteit van Amsterdam. Over de uitkomsten niets dan lof:

'De resultaten zijn zo gunstig, dat overwogen wordt bij alle rechtbanken een forensisch medewerker aan te stellen.'¹

In 2014 werd de pilot uitgebreid met het gerechtshoven Arnhem-Leeuwarden en 's-Hertogenbosch. Ook hier met als doel het vergroten van de algemene kennis van rechters naast het bieden van waardevolle handreikingen in individuele strafzaken. Ook hier na afloop alom tevredenheid:

'Forensische ondersteuning is gebleken een welkome aanvulling te zijn op de kennisopbouw van de betrokken gerechtshoven.'²

Ook vanuit andere sectoren dan het strafrecht, zoals het civiele recht en het bestuursrecht, werd belangstelling getoond voor een vergelijkbare inzet van externe kennis en deskundigheid.³

Evaluatie

Pilot Forensische ondersteuning Straf

Evaluatie Pilot 'Forensische Ondersteuning' bij gerechtshoven Een vraagbaak en ondersteuning bij forensische dossiers in het strafrechtelijk proces

2014

Augustus 2014

¹ <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Raad-voor-de-rechtspraak/Nieuws/Paginas/Forensische-ondersteuning-helpt-strafrechters.aspx>

² <https://www.rechtspraak.nl/Zoeken/Pages/default.aspx?k=evaluatie%20pilot%20forensische%20ondersteuning%20rechtbanken%20straf>

³ Zie noot 2, pagina 25, 1^e alinea

2. 'Is de magistraat anno nu eigenlijk wel zo deskundig als een ieder denkt?'

De pilots kwamen natuurlijk niet zomaar uit de lucht vallen. Denk aan de commotie die ontstond na de gerechtelijke dwalingen in de Schiedammer parkmoord, de Puttense moordzaak en de zaken tegen verpleegkundige Lucia de Berk en bejaardenverzorgster Ina Post. Daarbij werd tunnelvisie vastgesteld ⁴, rechters bleken te weinig kennis te hebben van opsporingstechnieken, statistisch bewijs, etc.

Het was dan ook niet gewaagd dat aan de vooravond van een Rechtspraak-congres in 2011 openlijk de vraag werd gesteld: 'Is de magistraat anno nu eigenlijk wel zo deskundig als een ieder denkt?' ⁵

'De maatschappij verandert, waardoor er andere eisen worden gesteld aan de rechtspraak en de magistratuur [...] De rechter wordt met zeer uiteenlopende kennisgebieden geconfronteerd en wordt geacht zijn mannetje te staan als het aankomt op het doorgronden van uiteenlopende onderzoeken en rapportages. Hoe moet de rechtspraak omgaan met deze deskundigheden en bijbehorende deskundigen in de rechtszaal? Of is het in het kader van de diversiteit van de rechtspraak én organisatie noodzakelijk om deskundigen binnen de magistratuur te plaatsen [...]? Is de magistraat anno nu eigenlijk wel zo deskundig als een ieder denkt?'

De ontwikkelde pilots probeerden op die vraag antwoord te geven. Met als gevolg een nieuwe synergie tussen enerzijds rechters die geen supersdeskundigen ⁶ meer behoeven te zijn maar vooral beslissers, anderzijds deskundigen met hun inbreng uit een bijzonder vakgebied. De rechter zelf behoeft dus niet overal verstand van te hebben. Als zijn team maar voldoende deskundig is samengesteld. Zo ontstond een beweging naar *rechtspraak in deskundigheid*. ⁷

Op die beweging bouw ik voort bij m'n idee voor de Amsterdamse Mensenrechtenagenda.

⁴ http://www.nsob.nl/lustrum/images/pdf/Over_opsporing_gesproken.pdf

⁵ Bron: flyer Raio-Congres 24 november 2011 'De Magistraat in 3D: Diversiteit in Rechtspraak, Magistratuur en Expertise.' Zie ook: https://www.facebook.com/RAIOcongres-2011-De-Magistraat-in-3D-115727751841205/info/?tab=page_info

⁶ Zie noot 2, pagina 40

⁷ Zie noot 2, pagina 40

Amsterdamse Mensenrechtenagenda – Maatschappelijk probleem: Rechters weten vaak niet wat ze met culturele verschillen aan moeten. Door gebrekkige kennis worden foute beslissingen genomen. Idee: Amsterdam reikt de Nederlandse rechtspraak, te beginnen in Amsterdam, de helpende hand om te komen tot een Benchmark Diversiteitskwaliteit Rechtspraak.

6.

3. "Het is de witte aanpak, de witte bril. Maar er is geen witte samenleving meer"

Niet alleen bij de beoordeling van bewijs in strafzaken ervaren rechters soms een gemis aan kennis. Neem dossiers waarbij een goed begrip van culturele verschillen beslissend kan zijn voor de kwaliteit van de uitspraak. Zijn rechters op dit terrein so-wie-so wel voldoende opgeleid?

"Rechters en advocaten weten vaak niet wat ze met culturele verschillen aan moeten. Door gebrekkige kennis over cultuurverschillen worden foute beslissingen genomen „Van een crime passionnel maken ze eerwraak. En andersom."

Zo opent een artikel in dagblad Trouw van 9 oktober 2009. Rechtsantropoloog Wibo van Rossum en cultureel antropoloog Ibrahim Yerden relativeren het niveau van deskundigheid van rechters op dit punt: ⁸

'Het is een bekend probleem: juridische professionals weten vaak niet wat ze met culturele verschillen aan moeten, zegt ook rechts-antropoloog Wibo van Rossum (Universiteit Utrecht). "Er wordt hier en daar wel rekening gehouden met multiculturele achtergronden, maar meestal impliciet. Advocaten en rechters hebben wat vooronderstellingen op basis van algemene ideeën. Ze weten wel iets over Turken of over Antillianen, maar wat dat betekent voor die ene rechtszaak waarin zij oordelen, weten ze niet. En in het vonnis zie je maar zeer sporadisch iets terug van de culturele context." Als een rechter geconfronteerd wordt met een zaak waarin een andere cultuur een rol speelt, moet hij twee stappen maken, zegt Van Rossum. "Eerst moet de rechter zich zo goed mogelijk laten informeren over alle culturele aspecten van de zaak, en zich inleven in de partijen. Vervolgens moet hij een stap terug doen, naar het Nederlandse rechtssysteem en van daaruit een oordeel vellen." Kennis van multiculturele problematiek is dus belangrijk voor rechters, en ze willen er ook graag over leren, vervolgt Van Rossum. "Maar het cursusaanbod is marginaal, en er is een beperkt aantal plaatsen."

Cultureel antropoloog Ibrahim Yerden heeft bepaald geen hoge pet op van de culturele kennis van Nederlandse rechters. "Van een crime passionnel maken ze eerwraak. En andersom. Ze doen maar wat. En met de arrogantie van 'wij weten het allemaal beter', slaan ze adviezen van deskundigen in de wind. Het is de witte aanpak, de witte bril. Maar er is geen witte samenleving meer. Er gaat zo veel fout."

⁸ Zie bijlagen.

4. "Wordt er binnen de gerechten systematisch aandacht besteed aan het bewustwordingsproces ten aanzien van heersende stereotypen over bepaalde bevolkingsgroepen?"

Aldus een van de vragen van twee wetenschappers en een oud-advocaat in hun correspondentie met Job Cohen, in 2014 voorzitter van de Visitatiecommissie Rechtspraak. ⁹

Secretariaat Visitatie gerechten 2014
mr. L.I.M. van Bergen, projectleider
t.a.v. mr. Job Cohen, voorzitter
Raad voor de Rechtspraak
Kneuterdijk 1
2514 EM Den Haag

Faculty of Law

Geachte heer Cohen,

Om met de deur in huis te vallen: wij missen in het visitatieprotocol voor de visitatie van de gerechten in 2014 een onderwerp dat ons als maatschappelijk en wetenschappelijk betrokken leden van de samenleving na aan het hart ligt: de veranderde etnische, religieuze en culturele samenstelling van de bevolking in Nederland.

Het visitatieprotocol geeft u de opdracht om 'de verbinding [van de rechtspraak] met de samenleving' te onderzoeken (punt 3.2 iii). De rechtspraak dient te zorgen "voor de beslechting van geschillen op een wijze die bijdraagt aan de oplossing van onderliggende problemen van partijen en samenleving" (p. 7). In de vragen die daarop volgen komt echter geen enkele keer het besef naar voren dat 'de samenleving' tegenwoordig nogal cultureel en religieus divers is en dat 'de problemen van partijen' soms alleen in het licht van die diversiteit begrepen kunnen worden.

Universiteit Utrecht

⁹ Correspondentie van 23 januari, 6 en 20 februari en 28 maart 2014 van rechtsantropoloog Wibo van Rossum, arabist Rob Ermers en oud-advocaat Jaap Bakker met Job Cohen, voorzitter van de Visitatiecommissie Rechtspraak 2014, zie bijlagen.

Amsterdamse Mensenrechtenagenda – Maatschappelijk probleem: Rechters weten vaak niet wat ze met culturele verschillen aan moeten. Door gebrekkige kennis worden foute beslissingen genomen. Idee: Amsterdam reikt de Nederlandse rechtspraak, te beginnen in Amsterdam, de helpende hand om te komen tot een Benchmark Diversiteitskwaliteit Rechtspraak.

8.

Met dit antwoord hield Cohen de boot echter nog even af... ¹⁰

¹⁰ Zie noot 9 en bijlagen, de brief van 28 maart 2014.

Maar toen begin 2015 na alarmerende uitkomsten van een groot onderzoek ¹¹ de vraag rees of rechters soms discrimineren moest Frits Bakker namens de Raad voor de Rechtspraak het antwoord schuldig blijven ¹² :

[...]

"De belangrijkste conclusie die ik trek, is dan ook dat er vervolgonderzoek nodig is", zegt Frits Bakker, voorzitter van de Raad voor de Rechtspraak en tevens de opdrachtgever van het Leidse onderzoek. "Het is nogal een lastige opgave om de juiste conclusies te trekken en we willen zeker weten wat er aan de hand is. Een van de mogelijkheden, hoe beperkt ook, is dat vooringenomenheid van rechters een rol speelt."

U staat bekend als een van de grootste hoeders van het gelijkheidsbeginsel oftewel gelijke monniken gelijke kappen. Wat betekent dit onderzoek voor de rechters?

"We gaan hier natuurlijk binnen de organisatie gesprekken over voeren. Maar ik durf duidelijk te stellen dat bij rechters nooit sprake is van bewuste vormen van vooringenomenheid. Belangrijk is te beseffen dat we allemaal, u en ik ook, besmet zijn met invloeden die ons hele leven gemaakt hebben tot wat het is. Het is belangrijk dat rechters elke keer opnieuw bij het bepalen van een sanctie proberen te herkennen of er sprake is van ingesleten patronen. En dat is een moeilijke opgave."

[...]

Allochtone dader heeft grotere kans op zware straf

Allochtone daders krijgen vaker een gevangenisstraf dan autochtone verdachten. Ook zijn de celstraffen voor de allochtone verdachten nog eens langer dan die voor hun autochtone criminele collega's.
Discrimineren de rechters in Nederland?

¹¹ Zie: <http://www.trouw.nl/tr/nl/4492/Nederland/article/detail/3839733/2015/01/29/Allochtone-dader-heeft-grotere-kans-op-zware-straf.dhtml> alsmede: [https://www.rechtspraak.nl/Organisatie/Publicaties-En-](https://www.rechtspraak.nl/Organisatie/Publicaties-En-Brochures/Researchmemoranda/research%20memoranda/Etnisch%20gerelateerde%20verschillen%20in%20de%20straftoemeting.pdf.pdf)

[Brochures/Researchmemoranda/research%20memoranda/Etnisch%20gerelateerde%20verschillen%20in%20de%20straftoemeting.pdf.pdf](https://www.rechtspraak.nl/Organisatie/Publicaties-En-Brochures/Researchmemoranda/research%20memoranda/Etnisch%20gerelateerde%20verschillen%20in%20de%20straftoemeting.pdf.pdf)
¹² <http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/article/detail/3839912/2015/01/29/Behandelt-de-rechter-gelijke-gevallen-nog-wel-gelijk.dhtml>

Amsterdamse Mensenrechtenagenda – Maatschappelijk probleem: Rechters weten vaak niet wat ze met culturele verschillen aan moeten. Door gebrekkige kennis worden foute beslissingen genomen. Idee: Amsterdam reikt de Nederlandse rechtspraak, te beginnen in Amsterdam, de helpende hand om te komen tot een Benchmark Diversiteitskwaliteit Rechtspraak.

10.

Over de vraag of rechters in zaken rond etniciteit soms met twee maten meten kwam in *EenVandaag* Peter Lemaire aan het woord. Ook hij is lid van de Raad voor de Rechtspraak. ¹³

01.42' - 01.50'

“Voor ons rechters die natuurlijk onpartijdig en objectief willen oordelen is het natuurlijk heel erg van belang om er achter te komen waar die verschillen [in strafoplegging – JB] vandaan komen.”

02.18' - 02.29'

“Niemand wil bewust discrimineren, iedereen wil z'n werk serieus doen. Maar onbewust zijn er kennelijk toch factoren die meespelen en tot dit soort verschillen [in strafoplegging - JB] leiden.”

04.02' - 04.59'

“Er is veel aandacht voor geweest. Er zijn ook cursussen multiculturaliteit gegeven. Rechters zijn zich ervan bewust. [...] Het kan bij iedereen liggen. Bij de reclassering begint het. Het kan bij het Openbaar Ministerie een rol spelen, bij de rechters en het is ook goed dat iedereen zich bewust is, ook advocaten, van de invloed die de culturele factoren kunnen hebben.”

¹³ http://www.eenvandaag.nl/index.php/criminaliteit/57081/alloctonen_zwaarder_gestraft?autoplay=1

4. "Het gaat om denkpatronen waarin vanuit diepgewortelde culturele kaders wordt geselecteerd." ¹⁴

Tijdens het hierboven al even genoemde Rechtspraak-congres ging het ook over het gemis aan *culturele diversiteit* binnen de organisatie van de rechtspraak zelf ¹⁵ :

‘Daarnaast lijken de belangrijkste spelers binnen de rechtspraak, de magistraten zélf, een eeuwigdurende strijd te voeren voor diversiteit in hun organisatie. Het gaat dan meestal om culturele diversiteit. Waarom werpt deze verbeterde strijd zijn vruchten maar niet af? Is de rechtspraak dan echt een wit bolwerk dat niet is binnen te dringen wanneer je ook maar een beetje afwijkt in ras, afkomst of religie? En wat levert diversiteit binnen de organisatie nu eigenlijk op?’

Het hiermee samenhangende thema *institutioneel racisme* ¹⁶ werd onlangs in Trouw scherp verwoord door juriste Imke van Gardingen:

‘Vrouwe Justitia draagt een blinddoek en ziet dus niet dat haar eigen vertegenwoordigers geen weerspiegeling zijn van de mensen waarover zij rechtspreken of die zij bijstaan. Dat is funest voor het rechtsgevoel van de burger, het bevestigt gevoelens van uitsluiting en rechtsongelijkheid en is daarmee een factor die bijdraagt aan structurele maatschappelijke onrust en zelfs ontwrichting.’

Vrouwe Justitia wil blank blijven

Imke van Gardingen – 21/11/15, 19:02

¹⁴ Imke van Gardingen op 30 november 2015 <http://www.mr-online.nl/mrs-van-de-week/mr-van-de-week/28353-mr-van-de-week-imke-van-gardingen>

¹⁵ Zie nogmaals: https://www.facebook.com/RAIOcongres-2011-De-Magistraat-in-3D-115727751841205/info/?tab=page_info

¹⁶ <http://www.trouw.nl/tr/nl/4492/Nederland/article/detail/4191969/2015/11/21/Vrouwe-Justitia-wil-blank-blijven.dhtml>

Amsterdamse Mensenrechtenagenda – Maatschappelijk probleem: Rechters weten vaak niet wat ze met culturele verschillen aan moeten. Door gebrekkige kennis worden foute beslissingen genomen. Idee: Amsterdam reikt de Nederlandse rechtspraak, te beginnen in Amsterdam, de helpende hand om te komen tot een Benchmark Diversiteitskwaliteit Rechtspraak.

12.

'Het gaat niet om openlijke discriminatie, maar om denkpatronen'

Mr. van de week is Imke van Gardingen. Ze is arbeidsrechtjurist bij het Juridisch Platform. Met het opiniestuk 'Vrouwe Justitia wil blank blijven' in dagblad Trouw veroorzaakte ze een schok in juridisch Nederland.

Veel reacties gehad op uw gepeperde stuk?

Ja. Vanuit de beroepsgroep vooral badinerende reacties. Dat lokte het stuk ook uit. Verder schokkende ervaringen van juristen uit etnische minderheden. In de social media is een explosie aan reacties gekomen. Ik hoop dat de kwestie structureel op de agenda komt.

Haar verhaal volgde op een reeks van spraakmakende publicaties in o.a. het Advocatenblad en de NRC over de *cultural bias*.¹⁷ + ¹⁸ Het denken en oordelen vanuit een wit kader zonder dat je de gevolgen daarvan voldoende onderkent kan leiden tot *vooringenomenheid*. Gaat het *daarover* dan staat direct *de rechterlijke onpartijdigheid* op het spel.¹⁹ Om begrijpelijke redenen zal de Rechtspraak zelf niet openlijk in die vlek willen wrijven, al beseft zij natuurlijk ten volle er alle belang bij te hebben dat dit serieus onderzocht wordt.

“De juridische sector is zich bewust van haar maatschappelijke falen als het gaat om diversiteit

Wraking

Iedereen heeft recht op onpartijdige rechtspraak. Als één van de partijen in een rechtszaak de indruk heeft dat de rechter vooringenomen is, kan hij verzoeken om de rechter te laten vervangen door een andere rechter. Dit heet een wrakingsverzoek.

¹⁷ Advocatenblad, oktober 2015: 'Het diversiteitsbeleid faalt. Waarom de balie zo blank blijft'

¹⁸ <http://www.nrc.nl/handelsblad/2015/11/07/witte-mensen-moeten-eens-luisteren-1553271>

¹⁹ <https://www.rechtspraak.nl/Uitspraken-en-nieuws/Themas/Wraking>

6. Verbinding en dialoog met de samenleving? Natuurlijk, maar...

De Rechtspraak komt er op veel plekken royaal voor uit hoe belangrijk een *goede verbinding met de samenleving* voor haar is.

In het Visitatieprotocol 2014, pagina 7: ²⁰

“Verbinding met de samenleving

Het is belangrijk om als Rechtspraak aan te sluiten bij de behoeften en problemen die in de samenleving gevoeld worden. De vraag is in welke mate de Rechtspraak de dialoog met zijn omgeving (samenleving, media, ketenpartners) op een systematische manier aangaat en in welke mate de Rechtspraak anticipeert op ontwikkelingen en (gerechtvaardigde) wensen in zijn omgeving zonder de authenticiteit en onafhankelijkheid te verliezen. De maatschappelijke relevantie en effectiviteit vereisen dat rechtspraak zorgt voor de beslechting van geschillen op een wijze die bijdraagt aan de oplossing van onderliggende problemen van partijen en samenleving. [...]

In de Agenda voor de Rechtspraak 2015-2018, pagina 22: ²¹

“Doelstelling 3:

De Rechtspraak stelt zich merkbaar in op de steeds complexer wordende zaken in een steeds complexere samenleving”

Uit het Jaarplan voor de Rechtspraak 2015, pagina 9: ²²

“3. Deskundige rechtspraak

De Rechtspraak werkt systematisch aan de aansluiting van haar deskundigheid bij de vraag vanuit de samenleving. Die aansluiting wordt gezocht in de wijze van behandeling van iedere zaak: snelheid waar het kan, maatwerk waar dat nodig is. De deskundigheid wordt bevorderd door uitbouw van specialisatie. Op specialistische rechtsgebieden zorgen we voor voldoende specialistische capaciteit, waar nodig met inzet van multidisciplinaire deskundigheid. [...]

De komende jaren versterkt de Rechtspraak de kwaliteit en deskundigheid door:

- in navolging op de visitatie kwaliteitsbevorderende maatregelen nemen;
- het verder inrichten en invullen van specialisaties en de organisatie van kennis in en tussen gerechten;
- het verhogen van de deskundigheid door opvolging te geven aan de resultaten van kwaliteitsinstrumenten en te investeren in opleidingen en het behalen van de kwaliteitsnormen.
- Het monitoren van het effect van het handelen van rechters op de maatschappij, als methode om de aansluiting van de deskundigheid bij de vraag vanuit de samenleving passend te houden.
- het vaststellen en actueel houden van professionele standaarden en het ten behoeve daarvan inrichten van ontwikkelingsfaciliteiten;

DOELSTELLING 3
DE RECHTSpraak
STELT ZICH MERKBAAR
IN OP DE STEEDS
COMPLEXER
WORDENDE ZAKEN
IN EEN STEEDS
COMPLEXERE
SAMENLEVING.

²⁰ Visitatieprotocol 2013, hoofdstuk 3 ‘Te visiteren onderwerpen’, paragraaf Verbinding met de samenleving, pagina 7

²¹ <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Agenda-van-de-Rechtspraak-2015-2018.pdf>

²² <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2015/03/26/tk-bijlage-jaarplan-van-de-rechtspraak-2015>

Maar in gesprek gaan met de samenleving is niet zo makkelijk voor rechters. Onderling in gesprek gaan blijkt al heel lastig. Een hartenkreet van binnenuit beschrijft deze valkuil: ²³

“Kwaliteit werkt niet van boven

Het bestuurlijk praten over kwaliteit lijkt op de situatie waarin ouderlingen en predikanten de kerkganger thuis bezoeken en vragen naar de kwaliteit van het gebed en of de gelovige wil uiteenzetten hoe dat bidden verloopt, of er ontwikkeling in schuilt en of het bezochte kerklid dit maar even wil delen met de andere kerkleden zodat er een soort kwaliteitsbenchmark kan plaatsvinden. Want de predikant wil graag de religieuze feedback en de geloofsinterview stimuleren. Met deze parodie wil ik illustreren dat de leiding van de gerechtelijke organisatie zich met een onmogelijke queeste heeft opgezadeld die hun gezag slechts verder heeft verwaterd. Daarom zijn jaarplannen goed voor slaperigheid en ironie, want wie kent niet de grap over het Jenaplanonderwijs waar de eeuwige plannen leiden tot de bijnaam JenaVanPlanonderwijs. Van bovenaf kan kwaliteit niet gedictieerd worden, hooguit met bestuurlijke kaders afgedwongen en gefaciliteerd. Het bestuur kan dus wel degelijk acteren en daarover gaat het volgende pleidooi.

Kwaliteit van boven verplicht en van onderen verzonnen

Gerechtsbestuurders moeten de gerechtshofafdelingen de eis stellen dat er in het komende jaar kwaliteitsprojecten moeten worden ontwikkeld waarover achteraf verantwoording moet worden afgelegd. Verder dienen de initiatiefnemers gefaciliteerd te worden teneinde die projecten georganiseerd te krijgen. Bovenal dienen de bestuurders de bewoners van het gerecht duidelijk te maken wat kwaliteit niet en wel is. Mijn voorkeur gaat uit naar een eenvoudige definitie.

Kwaliteit van rechtspraak wordt in het bijzonder gevormd door het gesprek te entameren tussen de deelnemers aan de rechtspraak. Het overheersende probleem van de rechterlijke organisatie is sinds jaar en dag dat bestuurders en rechters en rechters en medewerkers elkaar niet of nauwelijks spreken, inspraak en (mede)zeggenschap wensen, dat de afdelingsleden menen elkaar niet meer te spreken en dat de afdelingen los zand zouden zijn. Mijn antwoord is bepaald simpel:

PRAAT DAN MET ELKAAR!”

Kortom:

als de Nederlandse samenleving / de stad Amsterdam
de dialoog ²⁴ wil aangaan met de Rechtspraak,
dan is die opgave *als klus* nog niet een-twee-drie gedaan...

²³ Rinus Otte, hoogleraar rechtspleging RUG en senior raadsheer Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden in zijn blog op <http://ivorentoga.nl/archieven/2695>

²⁴ <https://www.amsterdam.nl/gemeente/organisatie/sociaal/onderwijs-jeugd-zorg/diversiteit/dialoog-verbinding/> **Actieplan Amsterdam Dialoog** De gemeente Amsterdam vindt het belangrijk om verbinding te blijven leggen tussen verschillende Amsterdammers. Daarom is onlangs het Actieplan Amsterdam Dialoog vastgesteld. Met het actieplan wil de stad Amsterdammers en Amsterdamse organisaties uitdagen om zelf verbindingen te leggen door middel van contact en dialoog. Door met elkaar in gesprek te gaan leren we elkaar beter kennen en begrijpen.

6. Naar een Benchmark Diversiteitskwaliteit Rechtspraak

In welke mate staat de Rechtspraak werkelijk open voor iedereen, ongeacht afkomst?

Als je claimt – en dat doet de Rechtspraak volop – te willen *‘aansluiten bij de behoeften en problemen die in de samenleving gevoeld worden...’*²⁵ ... en je claimt – en ook dat doet de Rechtspraak volop – dat jouw *‘maatschappelijke relevantie en effectiviteit vereisen’* dat je instaat voor *‘de beslechting van geschillen op een wijze die bijdraagt aan de oplossing van onderliggende problemen van partijen en samenleving...’*²⁶, ... erken dan allereerst het bestaan van het zeer diverse en multiculturele karakter waaruit die partijen en die samenleving inmiddels bestaan. En lever vervolgens - noblesse oblige - volop je aandeel. Door middel van een werkelijk *‘inclusieve rechtspraak.’* Om te beginnen door je eigen diversiteitskwaliteit inzichtelijk te maken.²⁷

Hoe? Ik hoop dat de stad Amsterdam hierover het gesprek wil aangaan met de Rechtspraak. Om te beginnen vlak om de hoek, aan de Parnassusweg 220.

In verschillende domeinen (de zorg, het onderwijs, de profitsector) zijn indicatorensets ontwikkeld voor kwaliteit(sverbetering) in relatie tot diversiteit waarbij de mate van evidence uiteenloopt. Er is al veel, maar er is behoefte aan stroomlijning in een gecondenseerd, evidence-based, en ook praktisch handzaam instrument met een beperkt aantal generieke indicatoren. De gebruikseenvoud dient het gebruik in het veld te bevorderen. Het beoogde

Simone Kukenheim,
Wethouder Diversiteit

Henk Naves,
President Rechtbank

²⁵ Zie hierboven, pagina 13, noot 20, het Visitatieprotocol bij het item ‘Verbinding met de samenleving’

²⁶ Zie hierboven, pagina 13, noot 20, het Visitatieprotocol bij het item ‘Verbinding met de samenleving’

²⁷ Wat nu volgt is een bewerking van een artikel van het Verwey-Jonker Instituut, te vinden op: <http://www.kis.nl/project/benchmark-diversiteitskwaliteit-van-non-profitorganisaties>

instrument kan een basis bieden voor benchmarking die rechtbanken en andere gerechtelijke instellingen prikkelt tot verbetering van de diversiteitskwaliteit van voorzieningen.

Wij koppelen aan het instrument ook handvatten voor de praktijk. Die handvatten kunnen per toepassingsgebied verschillen. Daarom wordt een doorlopende kennisbank ingericht met werkzame aanpakken.

DOEL

Verbetering van de diversiteitskwaliteit en daarmee van de efficiëntie van rechtbanken en andere gerechtelijke instellingen.

AANPAK

In 2016:

- Een literatuurstudie. Deze is gericht op inventarisatie van beschikbare instrumenten, beoordeling van indicatoren op hun belang, consistentie en onderbouwing en het opstellen van een voorstel op basis hiervan.
- Raadpleging van (ervarings-)experts.
- Vertaling van de bevindingen naar een eerste versie van het screeningsinstrument, inclusief het operationaliseren van indicatoren.

In 2017:

- Proefimplementatie van het instrument in twee verschillende sectoren van de rechtbank Amsterdam.
- Raadpleging van experts, het aanscherpen van het instrument.
- Verzameling van reeds beschikbare, aan de indicatoren te koppelen, werkzame handvatten.
- Een symposium voor professionals in en rondom de rechtspraak over het instrument.
- Voortgaande ontwikkeling van handvatten en inrichting van een doorlopende kennisbank diversiteitskwaliteit rechtspraak.

RESULTATEN

- Een overzicht van instrumenten voor meting van de diversiteitskwaliteit van gerechtelijke organisaties.
- Een instrument met een beperkte set van sterke, evidence-based indicatoren voor (benchmarking op) de diversiteitskwaliteit.
- Een overzicht van aan de indicatoren gekoppelde, werkzame handvatten voor de praktijk.
- Een symposium voor professionals in en rondom de rechtspraak.
- De start van een kennisbank diversiteitskwaliteit gerechtelijke instellingen.

Achtergrond betrokkenheid

7 december 2015

Hallo Natasja,

Ik weet niet hoe jullie op de 10^e de avond gaan inrichten, maar in mijn achterhoofd speelt mee: wie weet word ik uitgenodigd iets meer over de achtergrond van dit idee te vertellen. Dat doe ik dan graag en wellicht kan dat vergezeld gaan van ondersteunend beeldmateriaal van een zitting op 7 januari jl. bij de Raad van State.

Daarin zegt de witte rechter van het verder ook witte college: *'Ik moet u eerlijk zeggen, dat eengerelateerd geweld voor mij een nieuw verschijnsel was.'*

Vervolgens hoor je mij vertellen dat ikzelf – ook wit, Hollander, kaaskop - eerst ook niet precies wist wat dat was. Totdat ik als advocaat in een multi-cultizaak terecht kwam, waarbij twee kinderen klem en verloren raakten temidden van hun vechtscheidende ouders.

In de maar liefst 17 verschillende procedures die daarop volgden - strafzaak, echtscheiding, omgangsregeling, kort geding, bestuurszaak en een tuchtzaak - merkte ik dat geen van de rechters die ik tegenkwam ook maar enig stuk kaas gegeten had van wat dat was – *eengerelateerd geweld*. Laat staan van zoiets exotisch als *'schadelijke traditionele praktijken.'*

Zo ontstond mijn betrokkenheid bij dit onderwerp.

De stad Amsterdam zou, met al haar ervaring en deskundigheid in de omgang met 180 verschillende nationaliteiten en culturen, in dialoog met de Rechtspraak kunnen treden om die Rechtspraak de helpende hand te bieden om het deskundigheidsniveau op het terrein van de interculturele communicatie hoger op te helpen. En samen een *benchmark diversiteitskwaliteit rechtspraak* te ontwikkelen.

In 2013 en 2014 was diezelfde Rechtspraak immers heel content met de resultaten van meerdere pilots rond *de inbreng van deskundigheid van buiten* in de strafsector. Zo zal ze dat ongetwijfeld ook zijn als het gaat om dat lastige terrein rond diversiteit en interculturele communicatie.

Eerder al oordeelde de Raad van State, zie bijgaande uitspraak van 6 februari 2013, dat *'de instanties'* - waarmee bedoeld wordt: de Raad voor de Kinderbescherming en de lagere Rechtspraak zelf – *'nog onvoldoende deskundigheid in huis hadden om tot een afgewogen oordeel te komen. [...].'* Ik heb het dus niet over een particulier oordeel. Zie verder ook bijgaande correspondentie, samen met twee wetenschappers, met Job Cohen in zijn hoedanigheid van, in 2014, voorzitter van de zgn. Visitatiecommissie Rechtspraak.

Bijgaand beeldmateriaal is kwa audio in het begin wat overstuurd. Daar kan wat aan gedaan worden, zeg ik er alvast maar bij.

De url.: <https://vimeo.com/148491848>

Mocht je wat met deze beelden willen, bel me dan. Dan kunnen we sneller overleggen.

Zo nodig hoor ik wel.

Groet,

Jaap Bakker
www.denieuweadvocaat.nl
06-13072083

Bijlagen

- Trouw, 9 oktober 2009, 'Weinig multi-culti in de rechtszaal'
- Raad van State, 6 februari 2013: '[...] In dat verband is van belang dat Bakker onweersproken heeft gesteld dat eerdergerelateerd geweld een belangrijke factor was bij de omgangsregeling, en dat de betrokken instanties nog onvoldoende deskundigheid in huis hadden om tot een afgewogen oordeel te komen. [...].'
- Correspondentie van 23 januari, 6 en 20 februari en 28 maart 2014 van rechtsantropoloog Wibo van Rossum, arabist Rob Ermers en oud-advocaat Jaap Bakker met Job Cohen, voorzitter Visitatiecommissie Rechtspraak 2014.

Rechtspraak

• 'Het is de witte aanpak, de witte bril. Maar er is geen witte samenleving meer'

Weinig multi-culti in de rechtszaal

Rechtvaardigen weten vaak niet wat ze met culturele verschillen aanmoeten. Terwijl die in een multiculturele maatschappij toch vaak meespelen.

FOTO OTTO SNOEK

Door gebrekkige kennis over cultuurverschillen worden foute beslissingen genomen in rechtspraak en hulpverlening. „Van een crime passionnel maken ze eerwraak. En andersom.”

Ivo Barends

mag zijn kinderen niet zien. Omdat hij veroordeeld is voor huiselijk geweld, vindt de Kinderbescherming het niet goed en de rechter is het daarmee eens. Waarschijnlijk wordt binnenkort uitgezet naar zijn geboorteland Marokko en zien zijn kinderen hem nooit meer terug.

„Alle deskundigen die ik inschakelde zeiden: bekijk vooral ook de culturele aspecten van dit traditionele Marokkaanse gezin, voordat je een beslissing neemt”, zegt zijn advocaat Jaap Bakker. „Maar met die culturele context is helemaal niets gedaan.”

Vorig jaar luiden twaalf Rotterdamse advocaten de noodklok over dit probleem, dat volgens hen vaker speelt in rapportages van de Kinderbescherming. „Met een westerse bril op worden kinderen uit gezinnen met andere culturele achtergronden beoordeeld”, schreven zij.

Wat betekent dat in het geval van Als de Kinderbescherming zijn 'westerse bril' had afgezet, had dat tot andere uitkomsten kunnen leiden. De kans dat zijn ex-vrouw nog eens mishandelt is bijvoorbeeld klein, stellen cultureel antropologen die Bakker bij de zaak betrok. Als een Marokkaanse man wraak wil nemen uit eergevoel, doet hij dat meteen als hij uit de gevangenis komt, daar wacht hij niet mee. is al lang uit de gevangenis, en heeft sindsdien niets misdaan.

Bovendien is de rol van de vader in een Marokkaans gezin anders dan in een Nederlands gezin. Een kind zon-

De wil om iets verder te kijken is niet altijd groot

Rob Pietersen

Hoe laveler je als hulpverlener tussen niet-westerse en 'wel-westerse' kaders? Die vraag werpt Jale Simsek op. „Onze westerse vrijheden zijn verworvenheden die goed zijn en waar elk individu recht op heeft. Hulpverleners hoeven hun westerse kaders niet los te laten, maar ze moeten wel oog hebben voor andere culturen.”

De Turks-Nederlandse Jale Simsek schreef boeken over huiselijk geweld in allochtone families, geeft trainingen over dit onderwerp en adviseert op het gebied van diversiteit. Ze stelt dat het referentiekader van de westerse samenleving gebaseerd is op individualiteit. En onze hulpverlening en ons rechtstelsel doen ook het individu moet zelf kunnen kiezen. Maar bij niet-westerse culturen is de praktijk anders: er is groepsdruk, een eercultuur. Dat leidt tot noodsprongen. Van slachtoffers en van daders”, aldus Simsek.

Slachtoffers en daders: bij eergeerelateerd geweld ligt het niet altijd zo zwart-wit, zegt Sim-

sek. „Bij eercultuur gaat het vaak om geweld als gevolg van een systeem. Hulpverleners moeten dus niet klakkeloos naar individuen kijken, maar ook de cultuur meewegen. Dat geeft een spanningsveld, waar veel mis kan gaan.”

Ze geeft een voorbeeld:

Een meisje van 17 jaar loopt weg van huis als blijkt dat haar ouders haar willen uithuwelijken. Een hulpverlener regelt een verzoeningsgesprek met de ouders. De hulpverlener ziet lieve ouders die het beste voor hun dochter willen. Ze tonen zich verbaasd, want het meisje had zich niet eerder tegen een huwelijk verzet.

Na de bemiddeling keert het meisje terug naar huis met de belofte van de ouders dat ze zelf mag zeggen of ze wil trouwen of niet. Niet veel later doet ze een poging tot zelfmoord. Het ziekenhuis haalt er een Turkse maatschappelijk werker bij. Waar de 'witte' hulpverlening was gefocust op uithuwelijken, bleek er een dieper liggend probleem te zijn. Het meisje was seksueel misbruikt door twee ooms.

Als ze het haar ouders vertelt, zullen die haar niet geloven, of verstoten uit schaamte. Of ze loopt het ri-

sico op eerwraak. Het meisje wil best uitgethuwelijkt worden, maar vreest de reactie van de echtgenoot als blijkt dat ze geen maagd meer is. En ook nog bevestigd door haar ooms.

De Turkse hulpverlener begeleidt het meisje terug naar huis en adviseert haar ouders niets te vertellen over de verkrachting. Ze ondergaat een maagdelijkheidsherstellende operatie en trouwt kort daarna. Haar ooms vallen haar niet meer lastig. Ze heeft nu een gezin, een psycholoog helpt haar bij het verwerken van het trauma.

„Er is een grote behoefte aan goede trainingen over de verschillende culturen. Plus het beseft dat de westerse denkkaders niet voldoende zijn”, zegt Simsek. „Hulpverleners moeten snappen waar hun grenzen liggen. En weten hoe je je kennis kunt aanvullen met hulp van de deskundigen.”

Simsek ziet in de praktijk van alledag dat de wil verder te kijken, iets 'anders' beter te begrijpen, niet altijd groot is. „Het wordt een probleem als de autochtone professional voet bij stuk houdt en zijn of haar manier als de beste, en als de enige beschouwt.”

der vader levert een groot schaamtegevoel op in de patriarchale Marokkaanse cultuur”, zegt Bakker.

„Ik weet niet of die wetenschap tot een andere beslissing van de Kinderbescherming of de rechter had geleid”, erkent de advocaat. „Maar ze hebben er geen moment naar gekeken. De rechter nam het advies van de Kinderbescherming zo over: pseudorechtspraak.” Rechtvaardigen durven cultuur vaak niet in hun oordeel te betrekken, dat vinden ze eng, stelt de advocaat die vanaf vandaag een weblog over de zaak bijhoudt op www.jaapbakker.com online.

Het is een bekend probleem: juridische professionals weten vaak niet wat ze met culturele verschillen aan-

moeten, zegt ook rechts-antropoloog Wibo van Rossum (Universiteit Utrecht). „Er wordt hier en daar wel rekening gehouden met multiculturele achtergronden, maar meestal impliciet. Advocaten en rechters hebben wat vooronderstellingen op basis van algemene ideeën. Ze weten wel iets over Turken of over Antillianen, maar wat dat betekent voor die ene rechtszaak waarin zij oordelen, weten ze niet. En in het vonnis zie je maar zeer sporadisch iets terug van de culturele context.”

Als een rechter geconfronteerd wordt met een zaak waarin een andere cultuur een rol speelt, moet hij twee stappen maken, zegt Van Rossum. „Eerst moet de rechter zich zo goed mogelijk laten informeren over

alle culturele aspecten van de zaak, en zich inleven in de partijen. Vervolgens moet hij een stap terug doen,

advertentie

TOM LANOYE SPRAKELOOS

'Het mooiste wat Lanoye ooit schreef' DE TIJD AL 20.000 EX. VERKOCHT C 19,95 368 BLZ.

WWW.PRO.NL PROMETHEUS

naar het Nederlandse rechtstelsel en van daaruit een oordeel vellen.” Kennis van multiculturele problematiek is dus belangrijk voor rechters, en ze willen er ook graag over leren, vervolgt Van Rossum. „Maar het cursusaanbod is marginaal, en er is een beperkt aantal plaatsen.”

Cultureel antropoloog Ibrahim Yerden heeft bepaald geen hoge pet op van de culturele kennis van Nederlandse rechters. „Van een crime passionnel maken ze eerwraak. En andersom. Ze doen maar wat. En met de arrogantie van 'wij weten het allemaal beter', slaan ze adviezen van deskundigen in de wind. Het is de witte aanpak, de witte bril. Maar er is geen witte samenleving meer. Er gaat zo veel fout.”

Raad van State

201109777/1/A2.

Datum uitspraak: 6 februari 2013

AFDELING
BESTUURSRECHTSPRAAK

‘[...]

In dat verband is van belang dat Bakker onweersproken heeft gesteld dat eerdergerelateerd geweld een belangrijke factor was bij de omgangsregeling, en dat de betrokken instanties nog onvoldoende deskundigheid in huis hadden om tot een afgewogen oordeel te komen.

De door hem aangevoerde stukken, in het bijzonder de uitspraak van de rechtbank Amsterdam van 26 augustus 2009 ter zake van de omgangsregeling tussen [...] en zijn kinderen, wijzen ook in die richting. [...]

De rechtbank heeft dit niet onderkend. Het betoog slaagt. Hetgeen overigens is aangevoerd door Bakker heeft daarmee geen bespreking meer.

[...].’¹

¹ Uitspraak van de RvS d.d. 06.02.2013 onder 8.1., 3^e alinea, te vinden op:
http://www.raadvanstate.nl/uitspraken/actuele_uitspraken/hoofdzaken/zoekresultaat/?zoeken_veld=&verdict_id=TmQlUECsZJw%3D

date

23 JAN. 2014

subject

Address

Achter Sint Pieter 200

Telephone +31 30 2537038

Fax +31 30 2538408

Achter Sint Pieter 200, 3512 HT Utrecht, The Netherlands

Secretariaat Visitatie gerechten 2014
mr. L.I.M. van Bergen, projectleider
t.a.v. mr. Job Cohen, voorzitter
Raad voor de Rechtspraak
Kneuterdijk 1
2514 EM Den Haag

*Faculty of Law***Universiteit Utrecht**

Geachte heer Cohen,

Om met de deur in huis te vallen: wij missen in het visitatieprotocol voor de visitatie van de gerechten in 2014 een onderwerp dat ons als maatschappelijk en wetenschappelijk betrokken leden van de samenleving na aan het hart ligt: de veranderde etnische, religieuze en culturele samenstelling van de bevolking in Nederland.

Het visitatieprotocol geeft u de opdracht om 'de verbinding [van de rechtspraak] met de samenleving' te onderzoeken (punt 3.2 iii). De rechtspraak dient te zorgen "voor de beslechting van geschillen op een wijze die bijdraagt aan de oplossing van onderliggende problemen van partijen en samenleving" (p. 7). In de vragen die daarop volgen komt echter geen enkele keer het besef naar voren dat 'de samenleving' tegenwoordig nogal cultureel en religieus divers is en dat 'de problemen van partijen' soms alleen in het licht van die diversiteit begrepen kunnen worden.

Wij zijn door wetenschappelijk onderzoek en door persoonlijke ervaringen¹ met concrete casus op de hoogte van twee dingen: 1. De rechterlijke macht heeft grote behoefte aan meer kennis van en inzichten in 'de multiculturele samenleving' en ziet de noodzaak om daarin te investeren, en 2. Het lukt nauwelijks om deze behoefte en noodzaak in de praktijk te brengen. Er zijn weliswaar SSR cursussen, er is welwillendheid en men heeft er aandacht voor, maar 'de witte bril' van de rechterlijke macht blijft ongewild maar onbewust en impliciet dominant. Vanuit de minderheden horen wij daar klachten over. Het gaat nogal eens mis. Dat lijkt ons niet goed.

Wij zouden daarom graag zien dat in de visitatie van de gerechten bij het onderdeel 'de verbinding met de samenleving' ook het besef wordt meegenomen dat de samenleving qua waarden, normen en communicatiepraktijken pluriform is.

Wij komen binnen twee weken met een voorstel voor enkele concrete vragen aan de gerechten, waarvan wij graag zouden zien dat u die in de visitatie meeneemt. Wij hopen

¹ De support voor deze brief komt van verschillende kanten. Ik noem hier vanwege hun concrete betrokkenheid mr. J. Bakker, oud-advocaat, en dr. R. Ermers, arabist, turkoloog en specialist interculturele communicatie.

dat wij daarvoor niet te laat zijn. Anderzijds gaat het enkel om concretisering van de vragen die er al liggen, in een specifieke richting.

Indien u daar prijs op stelt, geven wij graag enkele problematische casus als voorbeeld.

Met vriendelijke groet,

Dr. Wibo van Rossum
universitair docent Rechtstheorie

date

subject

Address

6 Feb. 2014

Achter Sint Pieter 200

Achter Sint Pieter 200, 3512 HT Utrecht, The Netherlands

Telephone +31 30 2537038

Fax +31 30 2538408

Secretariaat Visitatie gerechten 2014
mr. L.I.M. van Bergen, projectleider
t.a.v. mr. Job Cohen, voorzitter
Raad voor de Rechtspraak
Kneuterdijk 1
2514 EM Den Haag

Faculty of Law

Universiteit Utrecht

Geachte heer Cohen,

Wij komen terug op onze brief van 23 januari j.l. waarin wij u verzochten om in de visitatiecommissie aandacht te besteden aan het feit dat de samenleving qua waarden, normen en communicatiepraktijken pluriform is. U vindt hieronder drie casus met drie concrete vragen aan de gerechten, waarvan wij graag zouden zien dat u die in de visitatie meeneemt.

Inleiding

Volgens ons is er geen principieel onderscheid tussen rechtszaken waarin wel en waarin geen cultuurverschil meespeelt. Rechters moeten immers *altijd* het perspectief van rechtzoekenden achterhalen: 'Wat betekent het voor *deze* vrouw met *deze* achtergrond, opleiding en baan om ...', 'hoe serieus is *deze* verdachte in zijn mededeling dat zijn toekomst nu echt anders wordt' en 'wat betekent het voor *deze* man met zijn achtergrond en opleiding om een dreigbrief te schrijven'. Natuurlijk betekent het schrijven van een dreigbrief voor de een iets anders dan voor een ander. Maar wat precies? En telt voor de betekenis ook mee of de schrijver van Turkse komaf is?

Drie casus

Het antwoord op die vragen blijft doorgaans impliciet, zoals ook in de zaak van Turkse ex-echtgenoten die onenigheid hadden over waar de kinderen het beste opgevoed konden worden.¹ De *stereotypen* die rechters onbewust meedragen – in dit geval 'een dreigbrief van een Turkse man moet ik serieuzer nemen dan van een doorsnee Nederlander' – nemen dan de plaats in van simpelweg proberen na te gaan wat de feiten van het geval zijn.

Een tweede casus uit de rechtspraktijk betreft een geschil over de omgangsregeling met zijn kinderen die aanvankelijk aan een Marokkaanse vader was toegezegd. Zijn ex-vrouw gaf echter later aan 'bang voor hem te zijn', waarop de Raad voor de

¹ Zie Wibo van Rossum, 2007, Gelet op de cultuur; Den Haag, Raad voor de rechtspraak, Research Memoranda, p. 114-142.

Kinderbescherming adviseerde om geen omgangsregeling vast te stellen vanwege de mogelijkheid van 'eengerelateerd huiselijk geweld'. De man protesteerde en bracht deskundigen mee die vroegen om nader onderzoek, maar de rechter volgde liever het advies van de Raad voor de Kinderbescherming. De Raad van State oordeelde in een aanpalende procedure "dat de betrokken instanties nog onvoldoende deskundigheid in huis hadden om tot een afgewogen oordeel te komen". Sommigen verwijten de Raad voor de Kinderbescherming alle zaken te beoordelen door een 'witte bril'.

De derde casus is als volgt. Op 2 januari 2013 werd de zestienjarige Mirjam Abarkan van Marokkaanse afkomst door haar moeder doodgestoken. Volgens krantenberichten veronderstelden de officier van justitie en de politie (en ook de advocaat) tijdens de twee rechtszaken dat het niet om een geval van eerwraak ging. "Eerder gaat het om een moeder die zich zorgen maakt om haar kind en een kind dat zich niet begrepen voelt" (<http://www.rtvutrecht.nl/nieuws/1032957/>). In de uitspraken in eerste aanleg en in hoger beroep wordt niet ingegaan op de vraag of het om eerwraak gaat.

Wij kunnen ons voorstellen dat zowel de rechter ('ik weet er te weinig van en het is glad ijs') als de advocaat ('dan wordt de straf hoger') blij zijn geweest met het omzeilen van de kwestie 'eerwraak of niet'. Rechtspraak heeft echter ook een maatschappelijke functie en daarin heeft minstens de officier de taak om de waarheid in een zaak, ook als deze ongemakkelijk is, zo goed mogelijk boven water te krijgen. Dat is ook in het belang van de betreffende minderheidsgroep. Overigens zijn kwesties die met eer te maken hebben vaak beduidend minder exotisch dan ze lijken. In de meeste gevallen hebben ze te maken met de universele menselijke angst voor stigmatisering en uitsluiting wegens ernstig wangedrag.²

Systematische aandacht

Met de toegenomen etnische diversiteit in Nederland is de rechterlijke taak moeilijker geworden omdat nu ook kennis van en sensibiliteit ten aanzien van nieuwe Nederlandse subculturen mag worden verwacht. Dat gaat niet vanzelf. Daar moet systematisch aandacht aan worden besteed.

Drie vragen

Wij zouden naar aanleiding van deze drie casus graag zien dat u bij uw visitatie **ook de volgende drie vragen** stelt:

1. Of en zo ja op welke wijze binnen de gerechten systematisch aandacht wordt besteed aan het bewustwordingsproces ten aanzien van heersende stereotypen over bepaalde bevolkingsgroepen.

2. Of en zo ja op welke wijze (niet de juridische maar) de feitelijke onafhankelijkheid van de rechterlijke macht ten aanzien van adviserende instanties als de Raad voor de Kinderbescherming wordt gewaarborgd. Minimaal is daarvoor een zekere basiskennis over culturele en religieuze minderheden nodig.

² Zie Rob Ermers, John Goedee, e.a. 2010. Werkboek Eengerelateerd Geweld, Boom/Lemma, Den Haag, blz. 61.

3. Of en zo ja op welke wijze de inmiddels bestaande kennis en expertise bij onderzoekers en deskundigen op het gebied van eer, eerwraak en eengerelateerd geweld systematisch wordt verspreid en gedeeld binnen de rechterlijke macht.

Wij vertrouwen erop dat u ons verzoek in overweging wilt nemen en het zorgvuldig zult beoordelen. Wij vernemen graag uw reactie.

Met vriendelijke groet,

Dr. Wibo van Rossum
universitair docent Rechtstheorie

Dr. Rob Ermers
Arabist en turkoloog

Mr. Jaap Bakker
Oud-advocaat

A large, stylized handwritten signature in dark ink, likely belonging to Dr. Wibo van Rossum, written over the printed name and title.

Fwd: brieven van 23 januari en 6 februari

5 berichten

Wibo van Rossum <w.vanrossum@uu.nl>

20 februari 2014 12:34

Aan: Rob Ermers <r.ermers@hccnet.nl>, Jaap Bakker <jaapbakker9@gmail.com>

ad info. Wordt vervolgd.

dr. mr. Wibo van Rossum | Universitair docent | Universiteit Utrecht | Achter Sint Pieter 200 | 3512 HT Utrecht | Nederland | T 06 15352948 | E w.vanrossum@uu.nl | www.uu.nl/ucenf | montaigne.rebo.uu.nl | www.wibovanrossum.nl |

----- Forwarded message -----

From: **Bergen, L.I.M. van (Rechtbank Amsterdam)** <l.van.bergen@rechtspraak.nl>

Date: 2014-02-20 12:20 GMT+01:00

Subject: brieven van 23 januari en 6 februari

To: "Rossum, W.M. van (Wibo)" <w.vanrossum@uu.nl>

Geachte heren Van Rossum, Ermers en Bakker

Hartelijk dank voor uw brieven van 23 januari en 6 februari en uw belangstelling voor het werk van de visitatiecommissie.

Uw brieven zullen worden besproken in de vergadering van de commissie op 11 maart aanstaande. Ik zal u na de vergadering berichten.

Met vriendelijke groet,

mr L.I.M. (Lizette) van Bergen
projectleider

secretariaat visitatie 2014
06 5427 7846

www.rechtspraak.nl

Bereikbaar: donderdagmiddag afw ezig

de Rechtspraak

Universiteit Utrecht
Department of Legal Theory
dr. W. van Rossum
Achter de Sint Pieter 200
3512 HT Utrecht

Visitatiecommissie 2014
visitatie@rechtspraak.nl

Correspondentieadres secretariaat
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

t 06 5427 7846
t 06 5427 7549

datum 28 maart 2014
contactpersoon L.I.M. van Bergen
onderwerp brieven 29 januari 2014 en 6 februari 2014

Geachte heren Van Rossum, Ermers en Bakker,

Graag reageer ik op uw brieven van 26 januari en 6 februari j.l.. In deze brieven schrijft u dat de pluriformiteit van de samenleving voor de rechterlijke organisatie uitdagingen met zich brengt ten aanzien van communicatie en oordeelsvorming in zaken waarin burgers uit andere (subsidiar)culturen betrokken zijn. U pleit er voor te onderzoeken in hoeverre het bewustzijn rondom deze kwesties voldoende verankerd is binnen de organisatie.

De commissie heeft kennis genomen van de brieven en spreekt graag haar waardering uit voor uw betrokkenheid bij dit onderwerp en de visitatie. De onderzoeksopdracht van de commissie, die een aanzienlijk aantal onderwerpen bevat, is echter neergelegd in het visitatieprotocol. De door u voorgestelde vragen zouden deze toch al aanzienlijke opdracht uitbreiden en kunnen door de commissie dan ook niet zonder meer worden betrokken in haar onderzoek. U hebt ons wel gealerteerd waardoor het onderwerp ons in ieder geval niet ontgaat.

Ik vertrouw er op u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

mr. M.J. Cohen
voorzitter visitatiecommissie